

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelman / Sairaanhoidaja

Outi Repo

YLI 50-VUOTIAAN TUKITYÖLLISTETYN KOKEMUKSET ELÄMÄNHALLIN-
NASTAAN TUKITYÖLLISTYMISEN AIKANA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyö

REPO, OUTI

Yli 50-vuotiaan tukityöllistetyn kokemukset elämänhallinnastaan tukityöllistymisen aikana

Opinnäytetyö

56 sivua + 4 liitesivua

Työn ohjaaja

TtM, lehtori Mirja Nurmi

Toimeksiantaja

Kotkan Korttelikotiyhdistys ry

Huhtikuu 2013

Avainsanat

pitkäaikaistyöttömyys, tukityöllistyminen, elämäntilanne, elämänhallinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata yli 50-vuotiaan tukityöllistetyn kokemuksia elämänhallinnastaan työllistymisjakson aikana. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mikä on tukityöpaikan merkitys pitkäaikaistyöttömälle, mikä vaikutus tukityöpaikalla on hänen elämäntilanteeseensa ja elämänhallintaansa sekä työelämävalmiuksiin.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Aineisto koottiin haastattelemalla kuuttatoista Kotkan Korttelikoti ry:n tukityöllistettyä. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Tutkimustehtävät saatiin perehtymällä aihetta käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin sekä ottamalla työelämän edustajan toiveet huomioon. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla.

Tutkimustulosten mukaan työllistämisjaksolla on positiivinen ja elämänhallintaa vahvistava vaikutus. Vaikka työllistyminen nähtiin väliaikaisena elämäntilanteena, työllistymisjakso lisäsi yksilön itsearvostusta ja tarpeellisuuden tunnetta. Työllistämisjakso toi elämään toivottua vaihtelua, lisäsi sosiaalista vuorovaikutusta ja antoi elämäntilanteeseen selkeyttä. Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia voidaan hyödyntää tukityöllistetyille suunnatun toiminnan kehittämisessä.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

REPO, OUTI

Over 50-Year Old Unemployed Person's Opinion of Life Management during Aided Employment Period

Bachelor's Thesis

56 pages + 4 pages of appendices

Supervisor

Mirja Nurmi, MNSc

Commissioned by

Kotkan Korttelikoti ry

April 2013

Keywords

long term unemployment, aided employment, life management, life situation

The purpose of the thesis was to study how a group of over 50-year old, long-term unemployed people experienced their lives during an aided employment period at Kotkan Korttelikoti ry. Moreover, the thesis aimed at studying how the period influenced these people's life situations, life management skills as well as their readiness for working life.

The method of the thesis was a qualitative one and the research material was collected by interviewing sixteen unemployed persons. Thematic interviews were used as a data collection method. The research problems were constructed after familiarizing with previous researches and scientific literature on the topic. The data was analyzed by using content analysis.

It appears from the study that the employment period at Kotkan Korttelikoti ry influenced the employed persons in a positive way. The employment period normalized their daily lives and increased social interaction. This, on the other hand, improved their self-esteem and enhanced their feeling of being in control of their own lives.

The results of this study can be applied to developing aided employment practices at Kotkan Korttelikoti ry or other similar organizations in Finland. Most importantly, the results can be of particular interest when developing the operations at Kotkan Korttelikoti ry to better meet the needs of its clients.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	6
2	TYÖTTÖMYYS JA TYÖLLISTÄMINEN	7
	2.1 Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys	7
	2.2 Välityömarkkinat ja tukityöllistäminen	8
3	TYÖN MERKITYS JA ELÄMÄNHALLINTA	8
	3.1 Ikääntyminen ja työelämä	10
	3.2 Elämäntilanne	12
	3.3 Elämänhallinnan käsite	12
	3.3.1 Työttömyyden yhteys elämänhallintaan	14
	3.3.2 Terveystilan yhteys työttömyyteen	14
	3.3.3 Elämäntapojen ja vapaa-ajan vieton yhteys työttömyyteen	16
	3.3.4 Sosiaaliset suhteet	16
	3.3.5 Itsetunto	17
	3.4 Syrjäytymisen ehkäisy	18
	3.5 Työllistymisen esteet	19
4	TYÖELÄMÄVALMIUDET	20
5	KOTKAN KORTTELIKOTIYHDISTYS RY	21
	5.1 Tulevaisuus Tukevasti Työssä ”TUTUT”-hanke	22
	5.2 Elämäntilannekartoitus ja tavoitesuunnitelma	22
6	TUTKIMUSONGELMAT	23
7	TUTKIMUKSEN TOETUTUS	24
	7.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	24
	7.2 Kohderyhmä ja otanta	26
	7.3 Haastattelujen toteutus	26
	7.4 Aineiston analysointi	28

8 TUTKIMUSTULOKSET	30
8.1 Taustatiedot	30
8.2 Terveydentilan kokeminen	30
8.3 Elintavat ja ajankäyttö	32
8.4 Sosiaalinen vuorovaikutus	36
8.5 Itsearvostus ja usko omiin kykyihin	39
8.6 Työelämävalmiuksien muuttuminen työllisyysjakson aikana	41
8.7 Yhteenveto tuloksista	45
9 POHDINTA	47
9.1 Tulosten tarkastelu	47
9.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	48
9.3 Johtopäätökset ja jatkoehdotukset	50
LÄHTEET	52
LIITTEET	
Liite 1. Haastatteluteemat	
Liite 2. Muuttujataulukko	
Liite 3. Saatekirje	
Liite 4. Tutkimustaulukko	

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Kymenlaaksossa oli joulukuun lopussa 2012 työttömiä työnhakijoita 20 722, joista miehiä oli 60 %. Kotkassa työttömien osuus työvoimasta oli lähes 17 %. Vähintään vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita työnhakijoita eli pitkäaikaistyöttömiä oli lähes 3000 henkeä. Heistä merkittävä osa on 55 vuotta täyttäneitä. Kotka – Hamina seutu on edelleen Kymenlaakson pahinta työttömyysaluetta. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012.)

Useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan työttömyyden on havaittu vaikuttavan ihmisen hyvinvointiin epäedullisesti. Työttömyys ja työttömyyden uhka heikentää terveydentilaa, lisää kuolleisuutta, vaikuttaa henkiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Uudelleen työllistymisellä voidaan korjata tilannetta, kun taas työttömyyden pitkittyessä sairastavuus lisääntyy. (Mannila & Martikainen 2005.)

Opinnäytetyössäni keskityin yli 50-vuotiaiden tukityöllistettyjen ikäryhmään. Useiden tutkimusten mukaan työttömyysputki-iässä tämä on juuri kaikkein vaikeimmin työllistytvä ryhmä (Virjo & Aho 2002, 6, Rantala & Romppainen 2004, 31). Monille yli 50-vuotiaille työttömäksi joutuneille tämä tarkoittaa pysyvää työmarkkinoilta poistumista. Tässä ikäryhmässä tukityöllistämällä on merkittävä rooli syrjäytymisen ehkäisemisessä ja hyvinvoinnin lisäämisessä.

Opinnäytetyön tilaaja on Kotkan Korttelikoti ry, jonka tavoitteena on parantaa pitkäaikaistyöttömien työelämävalmiuksia ja elämänhallintaa. Korttelikodilla on tarve saada tietoa työllistymisjakson vaikutuksista pitkäaikaistyöttömän elämään, jotta Korttelikodin toimintaa voidaan edelleen kehittää. Työllistettyjen elämäntilanteen kokeminen ja Korttelikodin toiminta kiinnostaa minua aiheena, ja halusin tehdä työelämälähtöisen opinnäytetyön.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mikä on tukityöpaikan merkitys pitkäaikaistyöttömälle, mikä vaikutus tukityöpaikalla on hänen elämäntilanteeseensa ja elämänhallintaansa sekä työelämävalmiuksiin. Tutkimus kohdennetaan Kotkan alueen pitkäaikaistyöttömiin, jotka ovat tukityöllistettyinä Kotkan Korttelikotiyhdistys ry:ssä työvoimapoliittisessa hankkeessa nimeltään ”TUTUT” Tulevaisuus Tukevasti Työssä 2013 - 2016.

Lähestymistavaksi on valittu kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Aineisto koostuu teemahaastatteluista ja valmiista kirjallisista lähteistä. Opinnäytetyönsäni on haastateltu 16 Korttelikodilla tukityöllistämijaksolla olevaa yli 50-vuotiasta pitkäaikaistyötöntä. Teemahaastattelujen tuloksia arvioin sisällönanalyysin avulla.

2 TYÖTTÖMYYS JA TYÖLLISTÄMINEN

2.1 Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys

Työttömyys voidaan jakaa useisiin eri lajeihin, niitä ovat luonnollinen työttömyys, kitkatyöttömyys, rakennetyöttömyys, kausityöttömyys, suhdannetyöttömyys ja piilotyöttömyys (Heinonen, Räisänen, Sihto & Tuomala 2004, 23). Lainsäädännössä pitkäaikaistyttömällä tarkoitetaan työtöntä työnhakijaa, joka on ollut yhtäjaksoisesti 12 kuukautta työttömänä työnhakijana sekä työtöntä työnhakijaa, joka on ollut useammassa työttömyysjaksossa yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana ja joka työttömyyden toistuvuuden ja kokonaiskeston perusteella on rinnastettavissa yhtäjaksoisesti 12 kuukautta työttömänä olleeseen työnhakijaan. (Laki julkisesta työvoimapaalvelusta 2002.)

Vuoden 2012 tammi – syyskuun välisenä aikana Kymenlaaksossa työttömistä työnhakijoista oli yli neljäsosa pitkäaikaistyttömiä ja heistä yli 50 vuotiaista 46 %. (Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto 2012). Pitkäaikaistyöttömyys on miehillä yleisempää kuin naisilla. Se kohdistuu erityisesti ikääntyviin työnhakijoihin. Ikääntyneiden työmarkkinat ovat voimakkaasti kahtia jakautuneet. Työttömiksi joutuneet, eivät työllisty helposti, mutta työpaikan omaavat jatkavat työssä entistä pidempään. (Manner-Suomen ERS-ohjelma-asiakirja 2007 - 2013, 30.)

Noin puolet aktiivisesti työvoimapolitiittisiin osallistuvista työttömistä kuuluu ns. vaikeasti työllistyviin. On muodostunut suuri väestönosa, joilla on puutteellinen koulutus ja toimintakyvyn vajeita, mutta heiden terveydentilansa ei kuitenkaan oikeuta eläkkeelle siirtymiseen. Suurimmalla osalla työttömistä ammatillisen koulutuksen puute vaikeuttaa työllistymistä. Pitkäaikaistyöttömien vaihtoehdot näyttävät olevan joko pääsy työvoimapolitiittisen toimenpiteen piiriin tai työvoiman ulkopuolelle siirtyminen. (Manner-Suomen ERS-ohjelma-asiakirja 2007 - 2013, 31.)

2.2 Välityömarkkinat ja tukityöllistäminen

Avoimilla työmarkkinoilla tarkoitetaan niitä työmarkkinoita, joilla palkkauskustannuksiin ei käytetä yhteiskunnan taloudellista tukea, kun taas välityömarkkinat on tarkoitettu niiden henkilöiden työllisyysmahdollisuuksien kohentamiseksi, joilla on erisyyttä vaikeuksia sijoittua ns. avoimille työmarkkinoille. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.)

Välityömarkkinoiden tarkoitus on tarjota tuettuja työ- ja aktivointipaikkoja niille, jotka ovat työttömiä johtuen työvoiman kysynnän vähäisyydestä, sen kohdentumisesta sekä niille, jotka kärsivät pitkäkestoisen työttömyyden aiheuttamista ongelmista. Pääasiallinen kohderyhmä ovat henkilöt, joiden toimintakyky on alentunut sosiaalisista syistä; työmarkkinoilta syrjäytyneet henkilöt, joiden motivaatio, toimintakyky ja sosiaalinen selviytyminen ovat heikentyneet pitkäaikaistyöttömyyden seurauksena. Usein tunnusmerkkinä on vanhentunut tai puutteellinen koulutus, joka ei vastaa nykypäivän työmarkkinoiden tarpeisiin. Henkilöillä voi olla myös elämänhallinnan vaikeuksia, kuten lieviä mielenterveyden ongelmia tai taipumusta päihteiden liikakäyttöön. Ne eivät kuitenkaan ole pääasiallinen syy työttömyyteen. (Väyliä työhön 2006, 30.)

Välityömarkkinoiden tarkoitus on parantaa työkykyä ja osaamista, jotta siirtyminen avoimille työmarkkinoille olisi mahdollista. Osalle työnhakijoista välityömarkkinat tarjoaisivat todennäköisesti kuitenkin pysyväisluonteisen työmahdollisuuden. (Väyliä työhön 2006, 30.)

Tukityöllistäminen on suunnattu heikommin työllistyville pitkäaikaistyöttömille. Tukityöllistämisyksiköt ovat pääsääntöisesti pituudeltaan kuukaudesta kuuteen kuukauteen, valtaosa jaksoista on kuuden kuukauden mittaisia. Yhteiskunnallisella tasolla tukityöllistämisen tavoitteina ovat kokonaistyöllisyyden nostaminen, suhdanteiden tasaaminen ja alueellisten työttömyyserojen vähentäminen. Yksilön tasolla on tavoitteena katkaista pitkiä työttömyysjaksoja, parantaa työmarkkina-asemaa, edistää vakaata työuraa ja vahvistaa työmarkkinavalmiuksia. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 39.)

3 TYÖN MERKITYS JA ELÄMÄNHALLINTA

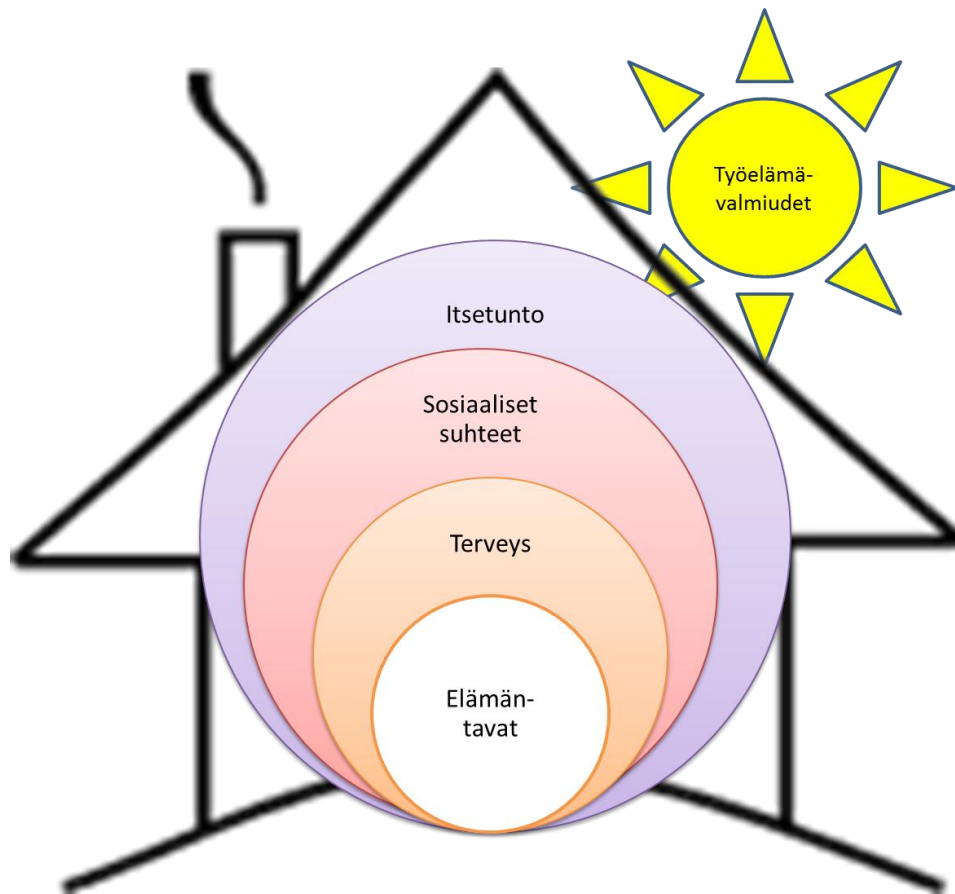
Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on tutkinut suomalaisten arvoja ja asenteita työtä kohtaan. Tutkimuksen mukaan työ merkitys on moniulotteinen ja se merkitsee eri asi-

oita eri ihmisille. Kolme yleisintä merkitystä olivat toimeentulo, identiteetin ylläpito sekä työhön liittyvä sosiaalinen vuorovaikutus. Yli puolelle suomalaisista työ merkitsee keinoa hankkia toimeentulo. Samoin suurimmalle joukolle työ merkitsee onnistumisen kokemuksia ja itsearvostuksen lähdeä ja siihen sisältyy ammattitaidon kehittyminen. Lähes puolet suomalaisista kokee työhön liittyvät ihmis- ja ystävyyssuhteet hyvin merkityksellisiksi. (Haavisto 2010, 33 - 35.)

Työn merkitys on kulttuurisidonnainen. Länsimaiseen kulttuuriin kuuluu työn tekeminen ja toimeentulon ansaitseminen. Suomessa mitataan ihmisen arvoa pitkälti työn tekemisellä. Sen lisäksi työ määrittää myös henkisen hyvinvoinnin käsitteitä. Hyvinvoinnin tunnusmerkkejä ovat mm. tyytyväisyys elämään, työhön, aktiivisuus, myönteinen perusasenne, kyky sietää kohtuullisessa määrin epävarmuutta ja vastoinkäymisiä, sekä hyväksyä itsensä puutteineen ja vahvuuksineen. Ihmiselle on tärkeää kuulua sosiaaliseen ryhmään tai laumaan. Työyhteisö muodostaa oman lauman ja työn menettämisen myötä saatamme menettää myös mahdollisuutemme kuulua sosiaaliseen ryhmäämme. (Pojula 2003, 15 - 16.)

Työttömyys ja työ ovat ihmistä ja hänen hyvinvointiaan määritteleviä käsitteitä. Niitä kuvataan toistensa kautta ja toistensa vastakohtina. Työn teko on kulttuurisesti hyväksyttävä elämänvaihe, työttömyys elämäntilanteena taas vie pohjan elämältä. (Leinonen 2010, 11.) Koska työtä ei riitä kaikille, välityömarkkinat on kehitetty vastaamaan suurtyöttömyyden haasteisiin. Välityömarkkinoiden tehtävänä on tarjota vaikeasti työllistyville työnhakijoille työpaikkoja korkean työttömyyden aikana. Kotkan Korttelikotiyhdistys ry toimii Kotkan alueella välityömarkkinapaikkana.

Tutkimuksen teoria ja viitekehys muodostuu käsitteistä ja niiden välisistä merkityssuhteista. Viitekehys perustuu aiheeseen liittyvään teoreettiseen tietoon ja tieteelliseen tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18.) Opinnäytetyössäni pääkäsitteeksi muodostui elämäntilanne, jota tarkastellaan tukityöllistetyn oman kokemuksen kautta. Alakäsitteiksi muodostuivat terveys, elämäntavat, sosiaaliset suhteet, itsetunto ja työelämävalmiudet. (kuva 1.)

Kuva 1. Opinnäytetyön viitekehys ja pääkäsitteet

3.1 Ikääntyminen ja työelämä

50 elinvuoden jälkeinen ikä sijoittuu eri kehityspsykologien teorioiden mukaisesti käsitteiden aikuisuus tai myöhäsaikuisuus alle tai aikuisuus ja vanhuus käsitteiden väliin. Erik H. Eriksonin kehitysteoria jakaa elämänvaiheet kahdeksaan eri vaiheeseen. Keski-ikäisyys sijoittuu seitsemänteen vaiheeseen, jossa on keskeistä ihmisen sitoutuminen yhteisöön toimijana ja vastuunkantajana. (Marin 2001, 237.)

Ikääntymiseen liittyvät käsitteet eivät ole yksiselitteisiä, koska ikä voidaan määritellä esimerkiksi kronologisen, biologisen, psykologisen tai psyykkisen iän perusteella. Jokainen näistä tarjoaa erilaisen tulkinnan iästä. (Rantamaa 2001, 51.)

Kronologinen eli kalenteri-ikä toimii yhteiskunnassa monien määrittelyjen perustana, kuten esim. koulun aloittaminen, täysi-ikäisyys ja eläkkeelle jääminen. Kuitenkin kronologiselta iältään samanikäiset voivat olla hyvinkin erinäköisiä, toimintakyvyltään

erilaisia, eri asioista kiinnostuneita tai elämänkokemukseltaan ja tilanteeltaan hyvin erilaisia. (Rantamaa 2001, 54, 67.)

Kronologinen ikä voi olla siis hyvin heikko kuvaamaan vanhenemista, koska ikään-tyminen tapahtuu hyvin yksilöllisesti. Biologinen ikä liitetään puolestaan fysiologisiin muutoksiin ja arvioidaan usein toimintakyvyn, ulkonäön ja elimistön kunnan perusteella. Psykologinen ikä eli koettu ikä määrittyy sen mukaan minkä ikäiseksi ihminen itsensä tuntee, minkä ikäiseltä näyttää, minkä ikäisen kaltaisesti toimii sekä minkä ikäinen haluaisi olla. (Ilmarinen 2006, 62.)

Lea Pulkkisen keski-ikää koskevan tutkimuksen mukaan 50 vuoden molemmin puolin sijoittuva ikä on mahdollisuuksien aikaan. Persoonallisuus muuttuu sopeutuvammaksi, epätasapaino vähentyy, sen sijaan tunnollisuus ja sopeutuvuus lisääntyvät. Keski-ikä merkitsee monenlaisten roolien samanaikaista omaksumista, joka voi aiheuttaa ristiriitaa. Huoli terveydestä kasvaa. Elämän tarkoituksellisuuden kokemus tässä iässä näyttää hyvin vahvana. (Pulkkinen 2010, 97, 100.)

Työkyky muodostuu ihmisen voimavarojen ja työn vaatimusten välisestä tasapainosta. Terveys ja toimintakyky, koulutus, osaaminen sekä arvot ja asenne muodostavat ihmisen voimavarat. Ihmisen voimavarat muuttuvat iän myötä. Samoin muuttuvat työn vaatimukset, vaikkapa uuden teknologian seurauksena. Työkykyyn vaikuttavat tekijät vaihtelevat siten jatkuvasti. (Ilmarinen 2005, 79.)

Seurantatutkimusten mukaan yli 45-vuotiaiden työkyky säilyi hyvänä tai erinomaisena 60 %:lla. Vajaalla 30 %:lla se heikkeni ja vajaalla 10 %:lla se parani 11 vuoden aikana. Naisten ja miesten välillä ei tuloksissa ollut eroja. Nuoriin työntekijöihin verrattuna vanhemmissa työntekijöissä oli kuitenkin enemmän niitä, joiden työkyky oli keskinkertainen tai huono. (Ilmarinen 2005,81.)

Ikääntyvät työttömät eivät ole yhtenäinen joukko työllistymismahdollisuuksien suhteen. 45 – 54-vuotiaiden uudelleen työllistymismahdollisuudet olivat kohtuullisen hyvät, sen sijaan 55 - 64-vuotiaiden työllistymisprosentti oli hyvin pieni. (Patomäki 2001, 1, 68.)

Ikääntyvien koulutustaso verrattuna nuorempiin on huomattavasti vähäisempi. Mitä alhaisempi koulutustaso sitä vaikeampi on työllistyä. Ikääntyvän henkilön pitkittynyt

työttömyys johtaa siihen, että syrjäytymisen vaara on suuri. (Ilmarinen 2005, 366, 424.)

3.2 Elämäntilanne

Rauhalan (2005) mukaan elämäntilanne (situaatio) on se todellisuus, johon ihminen on suhteessa. Perttula erottaa toisistaan ideaalisen, aineellisen, elämänmuodollisen ja kehollisen todellisuuden. (Perttula 2008, 117.) Vaikka ihmisillä on yhteisiä tekijöitä, kuten esimerkiksi yhteiskunnalliset olot, uskonto, kulttuuri ja tavat sekä tottumukset, situaatio on jokaiselle ainutkertainen. Perhe, koti, asemamme yhteisössä, työ ja ystävät ovat kunkin omia ainutkertaisia elämäntilanteen rakennetekijöitä. (Rauhala 1989, 28.)

Osa elämäntilanteen rakennetekijöistä määräytyy kohtalonomaisesti eli hän ei ole itse voinut vaikuttaa niihin, esimerkkeinä näistä vanhemmat, geenit, rotu, kulttuuri ja yhteiskunta. Moniin tekijöihin ihminen voi itse vaikuttaa ja näin muuttaa elämäntilannettaan. Ihminen voi valita puolionsa, ystävänsä, harrastuksensa, usein myös työnsä ja asuntonsa. (Rauhala 1989, 35.)

3.3 Elämäntilanteen käsite

J.P. Roos on tutkinut laajasti elämäntilannetta käsitteenä. Hän puhuu ulkoisesta ja sisäisestä elämäntilannesta. Ulkoinen elämäntilanne on se, mikä näkyy selvästi ulospäin ja sen tunnusmerkkejä ovat sukupolvi, sukupuoli, koulutus ja ammatti. Keskeisiä ja tärkeitä tekijöitä ulkoiselle elämäntilannelle ovat myös aineellisesti ja henkisesti turvattu asema, vauraus ja taloudellinen asema. Ulkoisella elämäntilannella tarkoitetaan sitä, että ihminen pystyy ohjailemaan elämänsä haluamaansa suuntaan ja tavoitteisiin. Elämän ohjailu voi näyttäytyä tulevaisuuden suunnitteluna, pyrkimisena kouluttautumaan tiettyyn ammattiin tai hakeutumisena haluamaansa työhön. (Roos 1985: 41, 42, Roos; 1988: 206, 208.)

Sisäinen elämäntilanne tarkoittaa ihmisen joustavaa kykyä sopeutua uusiin ja yllättäviinkin tilanteisiin. Ihminen tarvitsee sisäistä elämäntilannetta selviytyäkseen elämään liittyvistä kriiseistä. Koska sisäinen elämäntilanne on subjektiivinen kokemus, ihminen voi kokea elämäntilannettansa hyväksi vaikka se ulkopuolisten silmin näyttäisikin heikolta. Vahva sisäinen elämäntilanne auttaa jaksamaan kriisitilanteissa ja kannatte-

lee ulkoista elämäntilannetta, eli tavoitteisiin ja päämääriin pyrkimistä. Sisäistä elämäntilannetta voi oppia elämän kriisitilanteissa. (Roos 1985: 41, 42; Roos 1987: 67.)

Elämäntilannetta voidaan nähdä kokonaisuutena, jossa kyse on ihmisen ulkoisten olojen ja sisäisen rakenteen välisestä vuorovaikutuksesta. Mikäli sisäinen autonomia on kehittynyt vahvaksi, itsetunto on voimakas sekä minäkuva positiivinen, voi kokea elämäntilannetta tyydyttävänä vaikeissakin olosuhteissa. Päinvastaisilla ominaisuuksilla varustettu henkilö voi murtua kohdatessaan pienemmänkin vastoinkäymisen. Voidaan siis ajatella, että ulkoinen elämäntilannetta on riippuvainen sisäisestä elämäntilannesta. (Riihinen 1996, 29,30.)

Myös Raitasalo jakaa elämäntilannetta käsitteen ulkoiseen ja sisäiseen elämäntilannettaan. Ulkoinen elämäntilannetta liittyy ympäristön mahdollisuuksiin tukea ihmisten omaa kykyä käsitellä koettuja paineita ja ristiriitoja. Silloin kun ihminen pyrkii käyttämään muiden tukea selviytyäkseen vaikeuksista ja kriiseistä on kyse ulkoisesta elämäntilannesta. Sisäinen elämäntilannetta liittyy ihmisen omiin valmiuksiin ja taipumuksiin kohdata vaikeuksia. Sisäisen ja ulkoisen elämäntilannetta erottelu on sopimuksenvaraista, koska ne etenevät osittain rinnakkain (Raitasalo, 1995, 12.)

Kuva 2. Ulkoinen ja sisäinen elämäntilannetta sekä niihin liittyvät tekijät (Mukaiillen Raitasalo, 1995, 12 ja Roos 1985, 41, 42, Roos 1987, 67)

Konkreettisesti ajateltuna ulkoinen elämäntilannetta voidaan ajatella liittyvän terveyteen, ihmissuhteisiin, työhön ja koulutukseen, taloudelliseen toimeentuloon, asumi-

seen, vapaa-aikaan ja ongelmattomaan elämään. Sisäistä elämänhallintaa voidaan taas tarkastella elämän tyytyväisyyden tuntemuksena, johon liittyy usko omaan kykyihin, itsetunto, vastuullinen elämä, osallisuus ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvät seikat (kuva 2). Avuttomuudella ja passiivisena olemisellä kuvataan elämänhallinnan puutetta. (Alve-Tamminen 2008, 32.)

3.3.1 Työttömyyden yhteys elämänhallintaan

Useissa tutkimuksissa on todettu työttömillä, etenkin pitkään työttömillä olleilla, olevan puutteita hyvinvoinnissa kuten taloudellisia ja terveydellisiä ongelmia, myös terveyspalvelujen saaminen oli ongelmallista. Taloudellisia ongelmia esiintyy jo lyhyen työttömyyden jälkeen tulotason laskiessa. Sen sijaan terveyteen liittyvät fyysisten ja psyykkisten ongelmien seuraukset eivät näy välittömästi. Pitkään työttömille olleille tyypillistä on ongelmien kasautuminen. Huono taloudellinen tilanne ilmenee yhdessä jonkun muun ongelman kuten terveyspalvelujen saatavuuden, huonon terveyden, ahtaan asunnon, riittämättömien vapaa-ajan mahdollisuuksien tai stressin kanssa. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010. 244, 246.)

Aki Nummelin on gradussaan tutkinut kuinka kolmannella sektorilla tehtävä työ vaikuttaa työntekijöiden elämänhallintaan ja terveydentilaan. Hän on saanut tutkimuksissaan aiempien tutkimusten kanssa samankaltaisia tuloksia: työ mahdollistaa ihmiselle pääsyn mukaan yhteiskunnan normaali-toimintoihin, hän voi käyttää tietojään ja taitojään hyödyksi sekä kehittää niitä. Lisäksi työ säännöllistää ja selkeyttää elämää sekä tuo mukanaan uusia ihmissuhteita. Tutkimuksen mukaan työ tuo lisäksi tunteen elämän mielekkyydestä ja terveydentilan paranemisesta. (Nummelin 2006, 66.)

3.3.2 Terveydentilan yhteys työttömyyteen

WHO määrittelee terveyden täydellisenä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilana. Terveys on muuttuva tila, johon vaikuttavat ihmisen omat kokemukset, asenteet ja arvot. Koettu terveys voi siis poiketa hyvinkin paljon esim. terveydenhuoltohenkilöstön arvioimasta terveydentilasta. (Huttunen 2012.)

Hyvinvointitutkimukset ovat osoittaneet, että työ on ihmiselle tärkeä hyvinvoinnin ja onnellisuuden lähde ja työttömäksi joutuminen koetaan hyvinvoinnin menetyksenä. Työttömyys vaikuttaa paitsi taloudellisesti, myös koettuun hyvinvointiin, terveyteen ja

ihmissuhteisiin. Työttömyyden on todettu alentavan hyvinvointia enemmän kuin mikään muu yksittäinen tekijä. Työttömyys aiheuttaa monenlaisia ongelmia mielenterveydessä ja terveydessä kuten: masennusta, huolestuneisuutta ja itsearvostuksen menetyttä, tarpeettomuuden tunnetta ja leimautumista. Useiden tutkimusten mukaan työttömien sairastavuus on työllisten sairastavuutta suurempi. Nämä ongelmat taas vaikeuttavat työllistymistä. Työttömyydellä ja heikkenevällä terveydellä sekä työkyvyllä näyttää olevan itseään vahvistava kierre. Työttömillä on todettu olevan suurempi taipumus kuolleisuuteen, itsemurhiin ja lisääntyneeseen alkoholin käyttöön. Henkilökohdattaiset suhteet muihin kärsivät myös usein ja avioeron riski kasvaa työttömyyden seurauksena. (Hjerppe 2004, 3, 12, 19, Heponiemi, Wahlström, Elovainio, Sinervo, Aalto & Keskimäki 2008, 65.)

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun mukaan työttömät voivat psyykkisesti ja fyysisesti huonommin kuin työlliset. Terveiden ja työttömyyden väliseen yhteyteen vaikuttavat mm. ikä, sukupuoli, taloudelliset vaikeudet, terveyskäyttäytyminen ja työttömyyden kesto. Koska työttömien sairastavuus on työllisten sairastavuutta suurempi, terveyspalvelujenkin tarve on suurempi. On kuitenkin havaittu, että uudelleen työllistyminen parantaa hyvinvointia. (Heponiemi, Wahlström, Elovainio, Sinervo, Aalto & Keskimäki 2008, 32.)

Heponiemen ym. (2008, 11 - 14) katsauksessa työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin todetaan, että työttömyys voi olla kausaalisesti yhteydessä itsemurhiin ja mielenterveysongelmiin, kuten masennukseen ja hermostuneisuuteen. Suomalaisten työttömien miesten riski pysyväisluonteiseen toivottomuuteen oli yli seitsenkertainen työllisiin verrattuna. Kuolleisuusriski on myös suurempi kuin työllisillä johtuen esim. sydän- ja verenkiertoelinsairauksista, ruuansulatuselinsairauksista ja syövästä.

Huono taloudellinen tilanne heikentää työttömien mahdollisuutta täysipainoiseen ravintoon sekä tarvittavien lääkkeiden hankintaan. Tämä heijastuu terveyteen. Pitkään työttömänä olleet kokivatkin terveytensä heikommaksi kuin työssäkäyvät. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 247.)

Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimassa arviointitutkimuksessa vuosina 2009 – 2013 tutkittiin millaisia terveyseroja Paltamon kunnassa oli työssäkäyvien ja työttömien välillä. Tässäkin tutkimuksessa saatiin hyvin samansuuntaisia tuloksia. Työttömien terveys ja hyvinvointi oli heikompi kuin työllisten, vaikkakin myös hy-

vinvoivia ja hyväkuntoisia työttömiä esiintyi runsaasti. Työttömillä oli enemmän lihavuutta, selkä- ja ylävatsasairauksia, masennusta ja univaikeuksia kuin työssäkäyvillä. Joukossa oli myös enemmän henkilöitä, joilla oli vaikeuksia liikuntakyvyssä. Myös psyykinen kunto työttömillä oli heikompi. Heillä oli enemmän mm. tarkkaavaisuushäiriöitä ja ylivilkkautta. Työttömät tunsivat itsensä työllisiä useimmin yksinäisiksi, tapasivat ystäviä ja sukulaisiaan harvemmin sekä osallistuivat vähemmän harrastusryhmiin verrattuna työssäkäyviin. (Nenonen, Leemann, Härkänen, Tyyni, Kaikkonen, Koskinen, Kokko, Kotiranta & Linnanmäki 2011. 4.)

3.3.3 Elämäntapojen ja vapaa-ajan vieton yhteys työttömyyteen

Tässä opinnäytetyössä elämäntavat tarkoittavat tupakointia, ruokailutottumuksia, alkoholin käyttöä ja liikuntatottumuksia. Paltamossa tutkittiin eroja tupakoinnin ja alkoholin käytön sekä ruokatottumusten suhteen. Työttömien ja työssäkäyvien välillä ei havaittu eroja ruokatottumusten suhteen. Sen sijaan työttömillä esiintyi enemmän alkoholin liikakäyttöä. Tupakointi oli myös tällä ryhmällä yleisempää. (Nenonen, Leemann, Härkänen, Tyyni, Kaikkonen, Koskinen, Kokko, Kotiranta & Linnanmäki 2011. 4.) Finriski-tutkimuksessa on saatu samansuuntaisia tuloksia Pitkäaikaistyöttömien tupakoinnista ja alkoholin käytöstä, tosin tämän tutkimuksen verrokkiryhmät olivat melko pieniä. (Heponiemi ym. 2008, 11 - 14.)

Tilastokeskuksen Tutkija Hannu Pääkkönen on verrannut työttömien ja työssäkäyvien ajankäyttöä. Työttömillä on keskimäärin 4,5 tuntia enemmän vapaa-aikaa kuin työllisillä. Vertailussa todettiin, että työttömät esimerkiksi nukkuvat 40 minuuttia pidemmän ajan kuin työlliset, samoin kotitöihin kuluu 40 minuuttia enemmän aikaa. Tv:tä katsellen ja tietokoneen parissa työttömät viettivät enemmän aikaa kuin työssä käyvät. Työttömät seurustelivat enemmän, harrastivat metsästystä, kalastusta ja sienestystä. Naiset tekivät käsitöitä, joihin he käyttivät nelinkertaisen ajan työllisiin verrattuna. Työttömien elämä oli hyvin kotikeskeistä ja vapaa-aika alkoi jo iltapäivällä. (Pääkkönen 2012.)

3.3.4 Sosiaaliset suhteet

Sosiaalisten suhteiden yhtenä tärkeänä tehtävänä on antaa sosiaalista tukea yksilölle. Sosiaalinen tuki on siis voimavara, jolla on terveyttä edistävä ja stressiä ehkäisevä vaikutus. Sosiaaliseen tukeen voidaan katsoa kuuluvaksi tietotuki, aineellinen tuki, ar-

vostustuki ja henkinen tuki. Mahdollisuudet avun saamiseen tarvittaessa on paremmat tiheässä kuin harvassa tukiverkostossa. Tutkimuksissa on todettu, että ruumiillista työtä tekevien sosiaalinen verkosto on usein pieni, tiheä, sosioekonomiselta jakaumaltaan samansuuntainen, sukulaisvaltainen ja maantieteellisesti lähellä oleva. Yhteydenpidon on kuitenkin todettu olevan niissä tiivistä, mutta sosiaalisista suhteista saatavat voimavarat voivat olla niukkoja. (Vahtera & Utela 1994.)

Työpaikan sosiaalinen tuki voi vaikuttaa terveyteen usealla tavalla: Se voi vastata ryhmään liittymisen tarpeeseen. Sosiaalisen tuen avulla voi selviytyä työn vaatimuksista. Lisäksi se vaikuttaa aikuisiän sosiaalistumiseen. Työkaverit voivat laajentaa ja rikastuttaa olemassa olevaa sosiaalista verkostoa sekä tarjota työntekijälle mahdollisuuden saada sosiaalista tukea. Pitkäaikaistyöttömät ja tai huonossa asemassa olevat tarvitsisivat tukea runsaasti, mutta heillä voi olla huonoimmat mahdollisuudet saada sitä. (Vahtera & Utela 1994.)

3.3.5 Itsetunto

Itsetunto määrittyy sen mukaan, kuinka paljon hyviä ominaisuuksia ihminen itsessään näkee. Se on siis subjektiivinen käsitys omasta hyvyydestä. Se ei riipu muiden ihmisten arvostuksesta eikä ulkoisesta menestymisestä. Itsetunto on hyvä silloin, kun minäkäsityksessä ovat vallalla positiiviset asiat. Jos taas negatiiviset asiat ovat minäkäsityksessä vallitsevia, itsetunto on heikko. Kun ihmisellä on hyvä itsetunto, hän luottaa itseensä kestävä pettymyksiä ja epäonnistumisia, hänellä on totuudenmukainen käsitys omista vahvuuksistaan ja heikkouksistaan ja hän hyväksyy ne. Itsetunto vaikuttaa yksilön toimintaan ja ratkaisuihin. Samoin toiminta ja ratkaisut puolestaan vaikuttavat itsetuntoon. Itsetunto on itsevarmuutta, itseensä luottamista ja itsensä arvostamista. (Keltikangas-Järvinen 1994, 16, 103 - 105.)

Ihminen, jolla on hyvä itsetunto, luottaa omiin ratkaisuihinsa ja mielipiteisiinsä. Hän näkee elämänsä arvokkaana ja ymmärtää olevansa tärkeä, hän uskaltaa asettaa tavoitteita, vastaanottaa haasteita ja vaativiakin tehtäviä. Hyvällä itsetunnolla varustettu henkilö osaa ottaa toisen ihmisen huomioon sekä arvostaa muita ihmisiä. Itsevarmuus voi vaihdella elämän erivaiheissa sekä elämänavalueilla. Minäkäsitys kehittyy aikaisempien kokemusten ja saatujen palautteiden perusteella. Sosiaalinen vuorovaikutus, se miten muut suhtautuvat yksilöön, muilta saatu palaute sekä muihin samaistuminen, vaikuttavat siihen, millainen minäkäsitys yksilölle syntyy. Realistinen minäkäsitys on

hyvin lähellä hyvää itsetuntoa. (Keltikangas-Järvinen 1994, 16, 103 – 105; Aho & Laine 2002, 24.)

3.4 Syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytyminen on sivuun joutumista yhteiskunnallisesta normaalisuudesta tai valtavirrasta. Sosiaalinen syrjäytyminen nähdään yleensä työelämän ulkopuolelle jäämisenä. Vastaavasti työllistyminen ymmärretään yhdeksi tärkeimmistä syrjäytymistä vähentävistä tekijöistä yhteiskunnassa. Syrjäytyminen tarkoittaa yksilön heikkoa integraatiota yhteiskuntaan. (Raunio 2006, 10 - 11.)

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan syrjäytymisellä tarkoitetaan kasaantunutta huono-osaisuutta ja huono-osaisuuden kehän muodostumista, jossa on kyse moniulotteisista, pitkäaikaisista ongelmista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 5). Kasaantuneetkaan hyvinvoinnin ongelmat eivät yksinään johda syrjäytymiseen vaan huono-osaisuuteen liittyy ongelmia yksilöiden suhteessa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Syrjäytyneellä eli sivuun joutuneella hyvinvoinnin ongelmien kasaantuminen voi koskea useita elämän alueita, kuten työtä, perhettä, sosiaalisia suhteita, yhteiskunnallista osallistumista ja kulutusmahdollisuuksia. Sosiaalityössä huono-osaisuus merkitsee merkittävää uhkaa yksilön hyvinvoinnille ja arjessa selviämislle. (Raunio 2006, 31 - 32.)

Työelämään integroiminen tarkoittaa työttömien, erityisesti pitkäaikaistyöttömien, aktivoimista työelämään. Työteon kautta yhteiskuntaan integroituminen onkin todettu toimivaksi tavaksi ehkäistä syrjäytymistä etenkin Suomessa, jossa työetiikka on hyvin keskeinen arvo. Kaikkia pitkäaikaistyöttömiä ei kuitenkaan voida aktivoivia työelämään. Vaikeimmin työllistyvät ovat tilanteessa, ettei heitä voi millään kuntouttavalla tai aktivoivalla toimenpiteellä palauttaa työelämään. (Raunio 2006, 83 - 85.)

Työttömyyttä, heikkoa koulutustasoa sekä köyhyyttä pidetään syrjäytymisen riskitekijöinä, mutta ei syrjäytymisen määrittäjinä. Syrjäytymisprosessia voidaan kuvata elämänhallinnan käsitteillä; jakamalla se ulkoiseen ja sisäiseen elämänhallintaan. Kun yksilöllä ilmenee ongelmia eri elämänhallinnan osa-alueilla, syrjäytymisprosessi etenee. Mikään yksittäinen ongelma ei riitä syrjäytymiseen, mutta voi lisätä riskiä syrjäytyä. Syrjäytymisprosessi on käynnissä silloin, kun yksilö on riippuvainen enenevässä määrin yhteiskunnan tarjoamista tukitoimista, jotta voisi pitää yllä kohtuullista elämänlaatua ja elintasoa. (Pensola, Järvisalo & Järvisalo 2006, 223 - 224.)

3.5 Työllistymisen esteet

Työllistymisen esteet ovat yksilöllisiä, joiden vaikutukset vaihtelevat. Pahimmassa tapauksessa työttömyyteen liittyy syrjäytymisen riski, jolloin työttömyydestä muodostuu elämäntapa. Työmarkkinoilta syrjäytyneelle perinteiset aktivointitoimenpiteet ovat riittämättömiä. (Parpo 2007, 61.)

Työttömyys, etenkin pitkään jatkuneena, näyttää liittyvän vähentyneeseen psyykkiseen hyvinvointiin. Kun on tarkasteltu onko työttömyyden ajoittumisella ja kestolla yhteyttä on havaittu, että nuoreen aikuisikään rajoittuvat työttömyydet ovat ohimeneviä ja lyhytkestoisia, kun taas myöhemmällä aikuisiällä työttömyys voi kertoa vaikeammista työllistymisen ongelmista. (Pulkkinen 2010. 34.)

Työllistymisen vaikeus saattaa liittyä tiettyyn ongelmaan esim. alhaisen koulutustasoon, heikkoon ammattitaitoon, terveydellisiin ongelmiin tai pahimmillaan ongelmien kasaantumiseen. Työttömyys voi olla seurausta omasta valinnasta, elämäntavasta, jolloin työtä ei nähdä tavoittelemisen arvoisena ja päivittäinen toimeentulo koetaan riittäväksi. Silloin, kun henkilön ammattitaidolle ja osaamiselle ei riitä kysyntää, on työttömyys omasta tahdosta riippumatonta. Vastentahtoisesta työttömyydestä voidaan puhua silloin, kun henkilön työttömyyden syy on heikko psyykkinen ja fyysinen toimintakyky ja vähäinen mahdollisuus osallistua työmarkkinoille. Työttömyys on vastentahtoista myös tilanteessa, jossa työllistyminen ei yrityksistä huolimatta onnistu väestöryhmiä syrjivän käytännön vuoksi. (Parpo 2007, 22 - 23.)

Ikääntyvien työllistymistä käsittelevän tutkimuksen mukaan työllistymisen esteet on jaettu kolmeen pääryhmään: yksilöllisiin tekijöihin, sosiaaliturvan kannustinongelmiin sekä työvoimamarkkinoista johtuviin ikääntyvän työvoiman heikkoon kysyntään. Yksilöllisiä esteitä ovat mm. heikko tai vanhentunut pohjakoulutus, terveydelliset ongelmat, työnhakutaitojen puutteellisuus tai huono työmotivaatio. Hyvätaoinen työttömyyskorvaus yhdistettynä muihin sosiaalietuuksiin ei kannusta työnhakuun etenkään silloin, jos ansiotyöstä saatava nettopalkka jää pieneksi. (Patomäki 2001 1, 67 – 68.)

Antti Parpon empiirisessä tutkimuksessa on kartoitettu työttömien omia subjektiivisia näkemyksiä työllistymisen esteistä. Tuloksien mukaan merkittävämpiä yksilöllisiä esteitä työllistymiselle olivat yksin asuminen, korkea ikä ja alhainen koulutus. Sen sijaan toimentuloturvan taso ei ollut este työllistymiselle. Sosiaalisten suhteiden voidaan

katsoa olevan työllistymisen este silloin, kun työllistymisen tilalle valitaan läheisen hoivaaminen. (Parpo 2007, 75.)

4 TYÖELÄMÄVALMIUDET

Ammatillisten taitojen lisäksi työelämässä arvostetaan työelämävalmiuksia. Korttelikodin yhtenä tavoitteena on vahvistaa työelämässä tarvittavia valmiuksia. Pekka Ruohotie on jäsenellyt Eversin, Rushin ja Berdrowin teorioiden pohjalta yleiset työelämävalmiudet neljään osa-alueeseen, jotka edistävät työllistymistä. Ne ovat elämänhallinta, kommunikointitaito, ihmisten ja tehtävien johtaminen sekä innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen (taulukko 1). Kukin taitoalue voidaan jäsentää edelleen erilaisiksi kyvyiksi ja taidoiksi alla olevan taulukon mukaisesti. (Ruohotie 1999, 40.)

Taulukko Yleiset työelämävalmiudet ja niiden jäsentyminen taidoiksi ja kyvyiksi (Ruohotie 1999, 40).

Elämänhallinta	Kommunikointitaito	Ihmisten/tehtävien johtaminen	innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen
oppimisen taito	vuorovaikutustaidot	koordinoitukyky	hahmotuskyky
ajankäytön organisointi ja hallinta	kuuntelutaito	päätöksentekotaito	luovuus, innovatiivisuus, muutosherkkyys
henkilökohtaiset vahvuudet	suullinen viestintätaito	johtamistaito ja taito hallita ristiriitoja	riskinottokyky
ongelmanratkaisutaito ja analyttisyys	kirjallinen viestintätaito	suunnittelu ja organisoitukyky	visioitukyky

Kotkan Korttelikoti ry on määritellyt oman toimintansa kannalta tärkeimmät työelämävalmiudet. Niissä on paljon yhtäläisyyksiä Ruohotien jäsenitelemiin työelämävalmiuksiin. Korttelikodin määrittelemät työelämävalmiudet ovat: osaaminen, koulutus, työelämän pelisääntöjen noudattaminen sekä omien vahvuuksien, kehitystarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden tunnistaminen. Työllistymisjaksolla pyritään vahvistamaan

tukityöllistetyn sosiaalisia taitoja, kiinnitetään huomiota siisteyteen ja positiiviseen asenteeseen ja hyvään, työelämän vaatimusten mukaiseen käytökseen. Korttelikodin pajatoiminnan avulla pyritään parantamaan näitä työelämävalmiuksia sekä vahvistamaan tukityöllistetyn itsetuntoa ja -arvostusta.

5 KOTKAN KORTTELIKOTIYHDISTYS RY

Kotkan Korttelikotiyhdistys ry on alueen yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon asukasyhdistys. Yhdistys toimii alueiden asukkaiden ja eri viranomaistahojen kanssa yhteistyössä. Yhdistys ylläpitää Kotkassa neljää korttelikotia; Muorikka, Ratikka, Alvariska ja Naapuri, jotka toimivat alueen ns. matalan kynnyksen tapaamispaikkoina. (Kotkan Korttelikotiyhdistys ry 2012.)

Kotkan ensimmäinen korttelikoti Muorikka on perustettu 1991. Ensisijaisena tehtävänä on ollut vanhusten kotona asumisen tukeminen. Toiminta on aloitettu vapaaehtoisvoimin, myöhemmin toimintaa on kehitetty erilaisten projektien kautta. Vuodesta 2005 alkaen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä Kotkan kaupunki ovat tukeneet Työtuki-tulevaisuushanketta, jonka avulla on työllistetty pitkäaikaistyöttömiä. Tukityöllistetyt ovat auttavat alueen vähävaraisia vanhuksia. Heidän työtehtäviin ovat siivoaminen, avustaminen, ulkoilutus, asiointi ja viriketoiminta. Näin voidaan tukea vanhusten kotona asumista.

Korttelikoti työllistää vuosittain noin 140 henkilöä, joista maahanmuuttajien osuus on 35 %. Lisäksi Kotkan korttelikotiyhdistys toteuttaa kuntouttaa työtoimintaa sekä tarjoaa opiskelijoille harjoittelupaikkoja. Vuositasolla erilaisia työ- ja harjoittelusopimuksia solmitaan 270. Työllistymisjakson aikana selvitetään asiakkaan mahdollisuudet sijoittua avoimille työmarkkinoille. Työllistettyjen työkykyä arvioidaan ja tarvittaessa ohjataan tarkempiin tutkimuksiin sekä kannustetaan erilaisiin liikunta- ja muihin elämäntapoja kohentaviin ryhmiin. Korttelikoti järjestää myös koulutusta esim. tietotekniikassa ja ansioluettelon tekemisessä ja päivittämisessä sekä työnhaussa. Korttelikotissa on mahdollisuus suorittaa hygieniapassi sekä saada opastusta pyörätuolia käyttävän asiakkaan avustamisessa. (Kotkan Korttelikotiyhdistys ry 2012.)

5.1 Tulevaisuus Tukevasti Työssä ”TUTUT”-hanke

Kotkan Korttelikodissa on alkanut vuoden 2013 alusta lähtien Tulevaisuus Tukevasti Työssä ”TUTUT”-hanke. Hankkeen tarkoituksena on työllistää pitkäaikaistyöttömiä erilaisiin työelämävalmiuksia parantaviin pajoihin. Tavoitteena on, että hankkeeseen osallistuvista 140 työttömästä 20 % työllistyy avoimille työmarkkinoille ja opiskelupaikan löytää 25 %

Pitkän aikavälin tavoitteena on parantaa Kotkan alueen vähävaraisten vanhusten ja pitkäaikaistyöttömien sekä maahanmuuttajien elämänlaatua ja vähentää peruspalvelujen tarvetta. Lisäksi on tarkoitus löytää uusia keinoja parempaan elämänhallintaan ja lisätä terveystapatietoutta. Hankkeessa korostetaan yhteisöllisyyttä, joka auttaa yksilöä selviytymään vaikeistakin tilanteista. (Kotkan Korttelikotiyhdistys ry 2012.)

Hankkeen aikana autetaan tukityöllistettyjä urasuunnittelussa sekä pyritään parantamaan heidän työelämävalmiuksiaan työkokemuksen ja koulutuksen avulla. Lisäksi on tarkoitus motivoida pitkäaikaistyöttömiä ja maahanmuuttajia koulutukseen. Työssä oppiminen tapahtuu ohjatusti viidellä eri Kotkan Korttelikotiyhdistys ry:n pajalla, jotka ovat: Kotihoitopaja, Kahvitus- ravitsemus- ja virikepaja, Kumppanuustalon emännöintipaja, Hoivapaja sekä Kansalaistaitojen, kulttuurin ja suomenkielen paja. (Kotkan Korttelikotiyhdistys ry 2012.)

5.2 Elämäntilannekartoitus ja tavoitesuunnitelma

Kun pitkäaikaistyötön aloittaa tukityöllistymisjakson Kotkan Korttelikodissa, hän arvioi omaa elämäntilannettaan. Arviointia helpottamaan on laadittu yksinkertainen lomake. Tukityöllistetty arvioi omaa elämäntilanteensa eri osa-alueita arvosanoilla yhdestä kymmeneen. Arvioitavat osa-alueet ovat: taloudellinen tilanne, terveydentila, ihmissuhteet, tulevaisuuden näkymät ja yleinen elämäntilanne.

Kotkan korttelikodissa tukityöllistymisjakson alkaessa korttelikodin työntekijä ja tukityöllistetty laativat yhdessä tavoitesuunnitelman työelämävalmiuksien parantamiseksi. Tavoitesuunnitelmaa tarkistetaan 3 - 4 kuukauden kuluttua jakson alkamisesta sekä arvioidaan vielä puhelimitse kolme kuukautta työllistymisjakson päättymisen jälkeen. Ensimmäisessä vaiheessa kartoitetaan työllistetyn koulutus, työhistoria, työttömyyden

kesto ja taustat, harrastukset, terveydentila, päihteiden käyttö, sosiaalinen tilanne sekä määrittellään tukityöllistettävän työllistymistavoitteet ja erityistaidot.

Korttelikodissa järjestetään työelämävalmiuksia kohentavia koulutuksia, kuten kirjantutustusta, hoivateorian ja -käytännön koulutusta, pyörätuolin käsittelykoulutusta, Ikäinstituutin voima- ja tasapainoharjoitteluohjausta, cv:n laadintaopastusta, hygieniapassikoulutusta, ja tietokoneen käytön osaamiskoulutusta. Ensimmäisen vaiheen tavoitesuunnitelmassa kartoitetaan työllistetyin osallistumishalukkuus ja sitoutuminen edellä mainittuihin koulutuksiin. Samassa yhteydessä keskustellaan ja kirjataan ylös mihin työelämävalmiuksiin tukityöllistetty toivoo saavansa parannusta sekä tarvitseeko työllistetty tukea henkilökohtaisessa elämäntilanteessaan.

Tavoitesuunnitelman tarkistusvaiheessa tukityöllistetty arvioi arvosanalla 1 – 10 työllistymisjaksoa sekä sanallisesti seuraavia asioita

- ura- ja opiskeluvalintoihin liittyvää ohjausta
- elämäntilanteen huomioon ottamista työtehtäviä järjestettäessä
- työelämävalmiuksien kohentumista
- mahdollisia ongelmia
- tulevaisuuden suunnitelmia

Samassa yhteydessä kirjataan myös haetut työpaikat sekä suoritettut ja meneillään olevat Kotkan Korttelikotiyhdistys ry:n koulutukset ja kartoitetaan jatkosuunnitelmat.

Kolme kuukautta työllistymisjakson päättymisestä Kotkan Korttelikodin työntekijä ottaa puhelimitse yhteyttä tukityöllistettyyn. Tässä yhteydessä työllistetty arvioi numeerisesti sekä sanallisesti miten työllistymisjakso vaikutti työelämävalmiuksiin sekä elämänlaatuun ja –hallintaan. Kysytään työllistetyin sen hetkisestä tilanteesta ja suunnitelmista. Lisäksi tukityöllistetty arvioi vielä omia mahdollisuuksiaan työllistyä.

6 TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietoa Korttelikodin yli 50-vuotiailta pitkäaikaisesti työttömiltä siitä, millaisena he kokevat elämäntilanteensa työllistymisjakson aikana ja miten heidän elämänhallintansa ja työelämävalmiutensa ovat muuttuneet. Tarkoituk-

sena on saada tietoa, jota Korttelikodin henkilökunta voi hyödyntää toimintansa kehittämisessä yhä enemmän tukityöllistettyjen tarpeita vastaavaksi.

Opinnäytetyö tutkimusongelma muodostui teoriaosasta aiemman tutkimustiedon ja työn tavoitteiden pohjalta. Ne jaettiin pää- ja alaongelmiksi seuraavasti.

Pääongelma:

Millaisena tukityöllistetty kokee elämänhallintansa?

Alaongelmat:

1. Miten tukityöllistetty kokee oman terveydentilansa?
2. Millaiset ovat työllistetyn elämäntavat?
3. Millaiset ovat tukityöllistetyn sosiaaliset suhteet?
4. Miten tukityöllistetty kokee oman itsetuntonsa?
5. Miten työelämävalmiudet ovat muuttuneet tukityöllistämisyksikön aikana?

7 TUTKIMUKSEN TOETUTUS

7.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Tutkimusote opinnäytetyössä oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Sen lähtökohtana oli todellisen elämän kuvaaminen ja pyrkimyksenä oli kuvata tutkimuskohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa suosittiin metodeja, joiden avulla tutkittavan näkökulmat ja ääni pääsivät esille. Näitä metodeja ovat mm. teemahaastattelu, havainnointi ja tekstien diskursiiviset analyysit. Havainnoinnin apuvälineenä käytin ns. tutkijan päiväkirjaa, johon heti haastattelujen jälkeen tein muistiinpanoja itselleni haastattelutilanteesta. Otanta valittiin tarkoituksenmukaisesti, kuunnelen työelämän edustajan toiveita. (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 164.)

Menetelmälle tyypillistä on myös, että suunnitelmia voitiin muuttaa olosuhteiden mukaan eli tutkimus pystytään toteuttamaan joustavasti. Opinnäytetyöni suunnitelmat ja

tavoitteet täsmentyivät koko sen ajan, jona työstin tutkimustani. Haastavinta oli aiheen rajaaminen, ettei se olisi rönsyillyt liiaksi. Myös haastatteluvaiheessa suunnitelmat muuttuivat. Haastateltavia oli paikalla useampi, kuin oli suunniteltu. Näin saatiin haastattelut toteutettua tiiviissä aikataulussa. (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 164.)

Haastattelu oli hyvä tapa tutkia ilmiötä, koska kysyminen oli yksinkertainen tapa hankkia tietoa tutkittavasta asiasta (ks. Eskola 2007, 35). Teemahaastattelu antoi tutkittaville mahdollisuuden tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelu sopi menetelmäksi, kun voitiin olettaa, että tutkimuksen aihe tuottaa monitahoisia ja useisiin suuntiin viittaavia vastauksia. Tarvittaessa voitiin pyytää selventämään, tarkentamaan tai syventämään vastuksia. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2010, 35.) Joustavuutta pidettiin teemahaastattelun suurimpana etuna, aineiston keruuta voitiin säädellä tilanteen ja haastateltavan edellyttämällä tavalla. Tutkimuksen luettaavuutta sen sijaan saattoi heikentää haastateltavan halu antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (ks. Hirsjärvi ym. 2010, 204 – 207.)

Teemahaastattelussa teemat oli määritelty etukäteen. Haastattelija huolehti, että kaikki määritellyt teemat käytiin läpi jokaisen haastateltavan kanssa. Teemojen järjestys ja laajuus saattoi vaihdella eri haastateltavilla. Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu salli vapaamuotoisen keskustelun, jota haastattelija ja teemat ohjasivat. (ks. Eskola 2007, 33; Hirsjärvi & Hurme 2010, 48.)

Haastatteluteemojen suunnittelu oli tärkeätä ja oleellinen osa teemahaastattelun suunnittelussa. Suunnitteluvaiheessa tuli harkita, millaisia päätelmiä aineistosta aiotaan tehdä ja millaisia vastuksia tarvittiin, jotta voitaisiin vastata tutkimusongelmien kysymyksiin. Tutkittavat ilmiöt ja peruskäsitteet hahmottuivat, kun perehdyttiin teorian aiheesta. Teemojen tuli olla johdettu teorioista. Teema-alueet muodostuivat teoreettisten pääkäsitteiden alakäsitteistä tai luokista. Nämä alakäsitteet ovat haastattelukysymyksiä eli muistilauseita tai sanoja haastattelijalle. Haastattelutilanteessa ne muodostettiin jokaiselle haastateltavalle sopiviksi. (ks. Eskola 2007, 39; Hirsjärvi & Hurme 2010, 66.)

Haastatteluteemat (liite 1) perustuivat aiempaan tutkittuun tietoon pitkäaikaistyöttömien ja tukityöllistettyjen elämäntilanteesta. Teema-alueista keskusteltiin työelämän edustajan kanssa, jotta teemat mahdollisimman hyvin vastaisivat juuri niitä aihealuei-

ta, josta Kotkan Korttelikoti haluaa saada lisätietoa. Haastatteluteemojen suunnittelussa ja ryhmittelyssä käytettiin apuna muuttujataulukkoa (liite 2), jotta haastattelussa selviäisi opinnäytetyön tutkimusongelmien kannalta olennaiset asiat.

7.2 Kohderyhmä ja otanta

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein otoksen sijaan harkinnanvaraisesta näytteestä. Haastateltavien määrä on pieni, koska tilastollisten yleistysten sijaan pyritään saamaan syvällisempää tietoa ilmiöstä tai uusia näkökulmia tapahtumiin ja ilmiöihin. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 59). Otannassa tuli kiinnittää huomiota siihen, että tiedonantajat olivat tarkoitukseen sopivia ja harkitusti valittuja. Oli tärkeää, että he tiesivät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 85, 86.)

Tässä opinnäytetyössä haastateltavien tuli olla 50 vuotta täyttäneitä sekä työllistymisjaksolla Kotkan Korttelikotiyhdistys ry:llä. Se, millaisella sopimuksella henkilö työskentelee Korttelikodilla, ei tämän tutkimuksen kannalta ole merkittävä seikka. Kotkan Korttelikoti ry:n toiminnanjohtaja oli sähköpostitse tiedottanut Korttelikotien esimiehille opinnäytetyöstäni ja halukkuudestani haastatella Korttelikotien tukityöllistettyjä. Esimiehet olivat viikkopalavereissaan informoineet tukityöllistettyjä asiasta ja alustavasti kyselleet työllistettyjen halukkuutta osallistua haastatteluun. Sähköpostitse sain tiedon kuudesta haastatteluun suostuneesta. Lisäksi laadimme toisen opinnäytetyön tekijän kanssa saatekirjeen (liite 3), joka toimitettiin Kaikkiin Korttelikoteihin. Saatekirjeessä painotettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta sekä vaitiolovelvollisuuden noudattamista sekä anonyymiteetin säilymistä haastatteluissa. Puhelimitse sovin Korttelikodeille sopivan haastatteluajan, jolloin mahdollisimman moni tukityöllistetty olisi tavattavissa. Paikanpäältä löytyi lisää vapaaehtoisia haastateltavia. Kävin kaikissa korttelikodeissa kerran, paitsi Ratikassa haastattelin kahdesti. Haastattelut kestivät ajallisesti 15 minuuttia – 1 tunti 5 minuuttia. Haastattelut olivat noin puolen tunnin mittaisia. Haastatteluihin ilmoittautui ja osallistui yhteensä 16 vapaaehtoista haastateltavaa kaikista neljästä korttelikodista.

7.3 Haastattelujen toteutus

Haastattelua suunniteltaessa oli tärkeää miettiä sopiva haastattelupaikka. Paikan tuli olla mahdollisimman rauhallinen, jotta voitiin keskittyä itse haastatteluun. Tilan oli ol-

tava haastateltavalle tuttu ja turvallinen, jottei haastateltava kokenut oloaan epävarmaksi. Haastattelutilannetta mietittäessä oli tärkeää miettiä myös istumajärjestys, jotta äänityksen laatu olisi ollut mahdollisimman laadukas ja haastattelutilanteen ilmapiiri hyvä. (Eskola & Vastamäki 2010, 30; Hirsjärvi & Hurme 2011, 91.)

Jotta teemahaastattelu sujui mahdollisimman nopeasti ja ilman katkoja haastattelut nauhoitettiin. Näin saatiin sanatarkasti haastateltavan puheet talteen, samalla myös kommunikaatiotapahtuman kannalta tärkeät vivahteet tulivat tallennetuiksi. Oli hyvä, että haastattelijä muisti teema-alueet ulkoa, niin välttyttiin papereiden selaamiselta. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2010, 92.)

Haastattelijan ensisijainen tavoite oli tiedon hankkiminen haastateltavilta. Haastattelijan olikin osoitettava kiinnostusta, luottamusta ja puolueettomuutta haastateltavia kohtaan ja häntä koski vaitiolovelvollisuus. Oli tärkeää, että haastattelijä noudatti etikettisääntöjä ja yleisiä vuorovaikutussääntöjä. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2010, 98,101.)

Teemahaastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa haastattelijan tehtävä on helpottaa informaation kulkua ja jäsentää sitä sekä motivoida haastateltavaa. Teema-alueet ja kysymykset tulisi olla niin pitkälle mietittyjä, että tarvittavan tiedon saanti varmistuu ja että keskustelua voidaan ohjata tutkimuksen kannalta keskeisiin asioihin. Haastattelijan tulee olla joustava, jotta vastausten perusteella kysymyksiä voidaan muotoilla uudella tavalla ja kysymysten järjestystä muuttaa tilanteeseen sopivasti. Mikäli haastattelijä osaa kuunnella aktiivisesti, sillä voi olla suurempi merkitys kuin kysymysten esittämisellä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 102 – 103.)

Ennen varsinaisia haastatteluja tein esihaastattelun. Koehaastateltava ei kuulunut kohderyhmään vaan oli henkilö lähipiiristä. Esihaastattelun tehtävänä oli kartoittaa kuinka haastattelurunko toimii, auttaa kysymysten muodostamisessa sekä teema-alueiden järjestyksen määrittämisessä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 72.) Koehaastattelun perusteella päätin jättää ns. arat aihealueet haastattelun loppupuolelle ja aloittaa yleisillä helpoilla aihealueilla.

Haastattelut toteutettiin arkipäivinä tukityöllistettyjen työaikana Korttelikodeissa. Yhteinen sopiva aika haastattelijalle ja haastateltaville löytyi heti aamusta tai puolen päivän jälkeen, joko ennen kuin työllistetyt siirtyivät tekemään työtehtäviään omiin työkohteisiinsa tai kun he olivat jo palanneet takaisin Korttelikodille.

Haastattelut toteutettiin Korttelikotien tiloissa, jotka olivat haastateltaville ennestään tuttuja ja jonne oli helppo tulla. Haastattelupaikka oli kaikissa korttelikodeissa erillinen tila, josta ei ollut kuuluvuutta muualle. Näin voitiin toteuttaa haastattelut luottamuksellisesti ilman keskeytyksiä. Tosin Ratican haastattelupaikkana oli toimistohuone, jossa muutaman kerran haastattelu keskeytyi Korttelikodin toiminnan takia. Haastatteluja pystyttiin jatkamaan kuitenkin luontevasti.

Haastateltaville kerrottiin vielä ennen haastattelun alkua, että haasteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Lisäksi kerrottiin, että haastattelut nauhoitetaan, jotta vältetään kirjoittamiselta ja voidaan keskittyä paremmin itse haastatteluun. Haastateltavilla ei ollut mitään nauhoitusta vastaan, vaan siihen suhtauduttiin luontevasti. Osa haastateltavia nauhurin käyttö aluksi jännitti, mutta se unohtui nopeasti haastattelun edetessä.

7.4 Aineiston analysointi

Analysointimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysin, joka on perinteisesti laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Analyysin avulla on tarkoitus luoda sanallisesti selkeä kuvaus tutkittavasta aiheesta. Analyysin tarkoituksena on ymmärrettävyyden lisääminen järjestelemällä aineisto uudelleen selkeästi ja tiiviisti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 108.)

Haastatteluaineisto kirjoitettiin puhtaaksi mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, kun se oli vielä tuoreessa muistissa. Tätä puhtaaksikirjoittamisvaihetta kutsutaan litteroinniksi. Litterointivaihe on usein työläs ja aikaa vievä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 140 – 142; Eskola, 2007, 43.) Haastattelut kirjoitin puhtaaksi heti haastattelun jälkeen samana tai seuraavana päivänä. Samassa yhteydessä koodasin kaikki tekstitiedostot anonymiteetin suojaamiseksi (esimerkiksi H4 = haastateltava 4). Aineistoa kertyi yhteensä 56 sivua rivinvälillä 1 ja kirjainkoko 11.

Kirjoitetun aineiston luin huolella läpi, jotta sain kokonaiskuvan siitä. Analyysiprosessin ensimmäisessä vaiheessa määriteltiin analyysiyksikkö. Tavallisimmin se on sana, sanayhdistelmä, lause tai se voi olla myös ajatuskokonaisuus. (ks. Kyngäs 1999, 5.)

Valittavana oli joko aineistosta lähtevä induktiivinen sisällön analyysi vai deduktiivinen analyysi, jonka lähtökohtana on teoria, käsitteet, teemat tai valmiit viitekehykset

(Janhonen & Nikkonen 2003, 26, 30). Induktiivinen sisällönanalyysi lähtee aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä ja abstrahoinnista (Kyngäs 1999, 5).

Pelkistämisvaiheessa etsin litteroidusta tekstistä teemojen ja tutkimusongelmien mukaiset ilmaisut. Tekstinkäsittelyohjelmalla, leikkaa ja liimaa toiminnon avulla yhdistelin ne teemoittain omiksi tiedostoikseen. Jokaiseen ilmaukseen loppuun lisäsin koodin, jotta sitaatit olivat jäljitettävissä alkuperäisestä aineistoon. Nämä ilmaisut pelkistin omin sanoin alkuperäisilmaisujen vierelle. Ryhmittelyvaiheessa etsin aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmittelin edelleen tekstinkäsittelyohjelman avulla omiksi luokikseen. Luokat nimesin sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Tätä ryhmiteltyä aineistoa tuli yhteensä 75 sivua. Edelleen luokkia yhdistelemällä etenin teoreettisiin käsityksiin ja johtopäätöksiin. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 109 – 112.)

Taulukko 2. Esimerkki aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä ja abstrahoinnista

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria
käyn marjastamassa ja sienestämässä H1	marjastus ja sienestys	hyötyliikunta	liikunta
Pyöräilen ja käyn kaupassa samalla...H12	kauppa-asiointi pyörällä		
Mulla on iso piha niin, siinä sitten puuhaa riittää H4	piha- ja puutarhatyöt		
pari kertaa viikossa kävelen H15	kävely kahdesti viikossa	lenkkeily	
mulla on koira, ni sen kanssa tarvii, kolme kertaa päivässä H7	Ulkoiluttaa koira kolmesti päivässä		
Sitten kaverin kanssa ollaan käyty uimassa H12	käy uimassa	uiminen	
Käyn melkein päivittäin uimahallissa H14	ui päivittäin		

Analyysissa muodostettu malli, käsitekartta tai kategoriat raportoidaan tutkimuksen tuloksena. Alakategorioiden ja pelkistettyjen ilmaisujen on mahdollista kuvata kategoriat. Luotettavuutta voidaan lisätä suorilla lainauksilla. Esimerkinomaiset lainaukset osoittavat lukijalle, mistä tai minkälaisesta alkuperäisaineistosta kategoriat on muodostettu. On kuitenkin varmistuttava siitä, että haastateltuja ei voida lainausten perusteella tunnistaa. (Kyngäs 1999, 10.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Taustatiedot

Tutkimukseen osallistui 16 henkilöä. Heistä 7 oli naisia ja loput 9 miehiä. Haastateltavat olivat iältään 50 – 60-vuotiaita ja erilaisilla sopimuksilla Korttelikodin työllistymisjaksolla. Seitsemän osallistuneista oli ensimmäistä kertaa Korttelikodin työllistymisjaksolla. Loput yhdeksän olivat olleet jo aiemmin Korttelikodilla työssä. Kaikki haastateltavat olivat tulleet työllistymisjaksolle Työ- ja elinkeinotoimiston kautta. Osa oli osannut itse kysellä mahdollisuutta päästä Korttelikodille työhön, mutta suurimmalle osalle työ- ja elinkeinotoimiston virkailijat olivat tarjonneet tätä työtä.

Haastateltavat olivat kaikki olleet joissain elämänsä vaiheessa työttömiä, jotkut pitkäänkin jopa vuosia vailla työtä. Useilla oli kuitenkin takanaan monia työsuhteita erilaisissa tehtävissä. Monet olivat toimineet asiakaspalvelutehtävissä tai olleet tehdastyössä ennen työttömäksi joutumistaan.

8.2 Terveystilan kokeminen

Suurin osa haastateltavista koki oman terveystilansa ikäänsä nähden kohtuulliseksi tai hyväksi ja pärjäävänsä lääkehoidon avulla niin hyvin, etteivät sairaudet haitanneet päivittäisiä toimintoja juuri lainkaan:

”Kyllä mie omasta mielestäni olen aika hyvässä kunnossa.”(H7)

”Kyllä tän kanssa pärjää, hommissa selviää. Lääkkeet pitää hyvässä kunnossa”(H6)

Haastateltavat kertoivat sarastavansa mm. sydän- ja verisuonisairauksia, selkävaivoja, nivelvaivoja, hengityselinsairauksia, II-luokan diabetesta. Paino-ongelmista tai keskivartalolihavuudesta kertoi kärsivänsä useampi henkilö. Tutkimuksessa kävi ilmi, että haastateltavilla oli esiintynyt myös masentuneisuutta, alkoholiriippuvuutta ja uniongelmiä.

Somaattisten sairauksien katsottiin johtuvan usein aikaisemmasta fyysisesti rasittavasta työstä, perimästä elintavoista, ia ttkääntymisestä tai ihan sattumasta:

”...kun sitä vuosikymmenet tekee, niin se jälkensä jättää. Sen ajan työ-kaverit on kyllä kaikki ihan loppu” (H8)

”Tupakkaa olen vetänny vuosikymmeniä, niin keuhkot on varmaan huonot.” (H14)

Toisaalta fyysisen työn uskottiin vaikuttavan myös positiivisesti jaksamiseen ja omaan hyvään kuntoon.

Monet haastatelluista kokivat terveydentilan vaikuttavan heidän työkykyynsä merkittävästi. Osa oli joutunut luopumaan aikaisemmasta työstään terveydentilansa takia. Kaksi näki heikon terveyden olevan este työllistymiselle avoimille työmarkkinoille. Erityisesti tuki- ja liikuntaelin- hengitystie- ja sydänsairauksien koettiin haittaavaan työtehtävien hoitoa. Erityisen positiivisena nähtiin se, että Kotkan Korttelikodilla työtehtäviä jaettaessa huomioitiin työllistettävän terveydentila ja kunto:

”...mie oon tullu sellasella tilanteella, että mie en pysty mitään kauheita nostelemaan, nii sitte on näitä töitäkin katottu sen mukaan.” (H4)

”Tää on sinäänsä hyvä työpaikka, että täällä ymmärretään sairauksia.” (H11)

Haastateltavat kertoivat hoitavansa sairauksiaan pääsääntöisesti lääkehoidolla. Kolme haastateltavista kertoi käyttävänsä runsaasti lääkkeitä moniin eri sairauksiin. Terveiden elintapojen tiedettiin vaikuttavan positiivisesti terveyteen. Ylipainon ja keskivartalolihavuuden tiedettiin olevan terveystriikki. Kaksi haastateltavista kertoi laihtuneensa työllistymisjakson aikana ja kaksi muuta toivoi laihtuvansa lähitulevaisuudessa:

”Tän painon kun sais pudotettua, vaikka kymmenenkin kiloa, niin jaksais paremmin.” (H1)

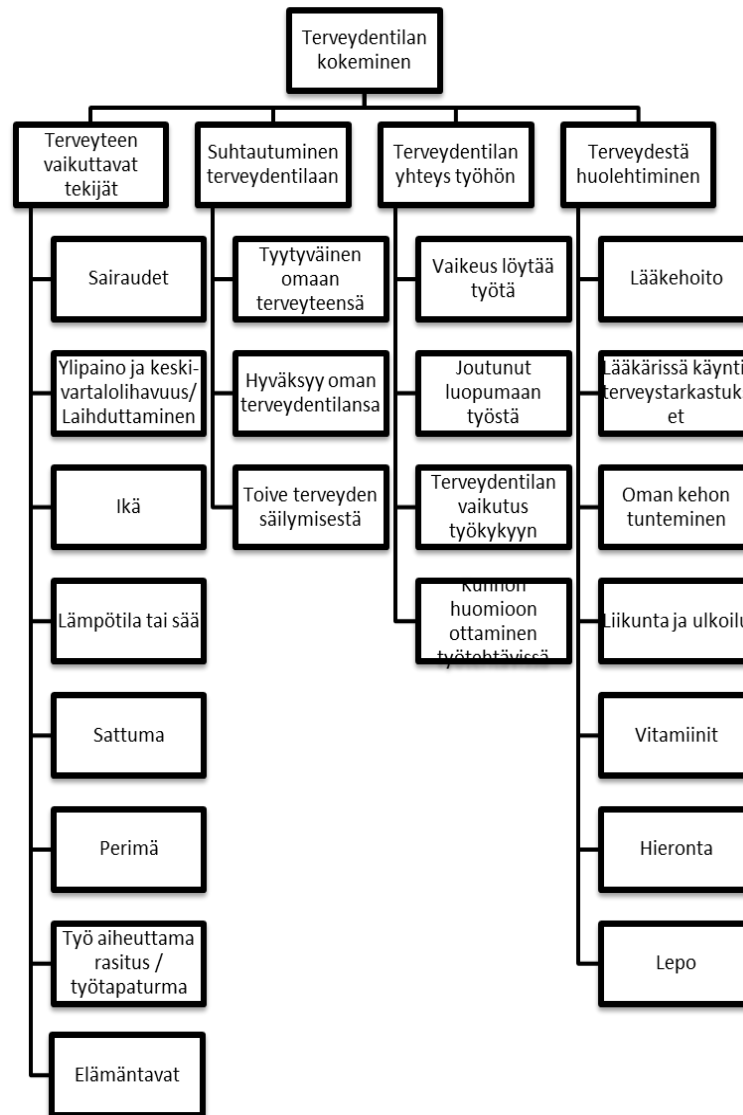
”No kun tän vyötärön sais. Kyl tää vähän alkaa huolestuttaa.” (H2)

Pääsääntöisesti terveyteen tai terveydenedistämiseen ei kiinnitetty liiemmin huomiota vaan sopeuduttiin tilanteeseen. Kaksi haastateltavaa uskoi terveydentilan muuttuneen positiivisempaan suuntaan elintapamuutoksen ansiosta:

”Vaikka ajattelin, että piti nyt tälläsenkin tulla, mutta sille ei voi mitään” (H10)

”Sen huomaa nyt, että ääreisverenkierto on parantunut.” (H15)

Haastateltavien joukossa oli muutama säännöllisesti liikuntaa harrastava. Yleisimmin liikuntamuodoiksi mainittiin lenkkeily, uiminen, pyöräily ja kuntosaliliikunta. Työllistämisyksikön uimahallilipuilla oli ollut kannustava, liikuntaa lisäävä vaikutus. Yksi haastateltavista sen sijaan kertoi motivaationsa liikuntaan vähentyneen työllisyysjakson alettua.

Kuva 3. Terveydentilan kokeminen tukityöllistetyn kuvaamana

8.3 Elintavat ja ajankäyttö

Työllistettyjen elintapoja ja ajankäyttöä kartoitettiin teemahaastattelujen avulla keskustelemalla tupakoinnista, alkoholista, ravinnosta, harrastuksista ja vapaa-ajasta. Kahdeksan Korttelikotien haastateltavista ilmoitti tupakoivansa. Yksi haastateltavista kertoi lopettaneensa tupakoinnin jo kymmenen vuotta sitten, kaksi oli lopettanut viime

vuosien aikana. Kaksi oli yrittänyt lopettaa polttamisen, siinä kuitenkin vielä onnistumatta. Yksi kertoi yrittäneensä vähentää tupakointia. Pari haastateltavista tupakoi omasta mielestään liikaa.

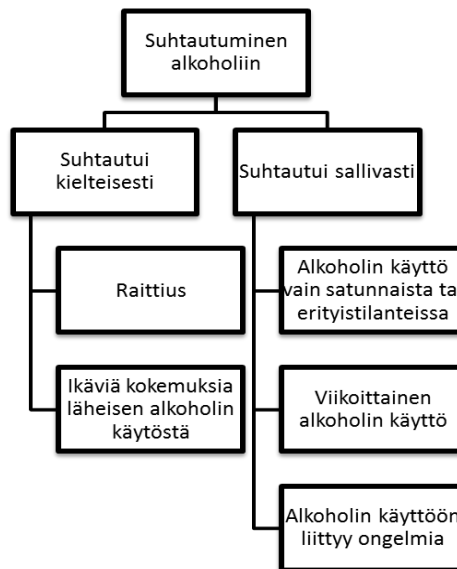
Kuva 4. Suhtautuminen tupakointiin tukityöllistetyn kuvaamana

Alkoholiin suhtauduttiin yleensä sallivasti. Suuriosa joukosta ilmoitti olevansa kohtuukäyttäjiä, joilla alkoholin käyttö rajoittuu viikonloppuihin. Muutama mainitsi nauttivansa alkoholia vain satunnaisesti juhlatilanteisiin. Osa haastateltavista mainitsi käyttävänsä alkoholia, muttei kertonut kuinka paljon. Haastateltavien joukossa oli niitä, joille alkoholi oli ollut ongelma. Yksi haastateltavista ilmoitti, ettei käytä alkoholia ollenkaan. Yksi haastateltavista oli vähentänyt alkoholia terveydellisestä syystä. Taloudellinen tilanne ja elämäntilanne oli syynä myös yhdellä. Usea haastateltava kertoi seuranneensa läheisensä alkoholiongelmaa ja suhtautuivat siksi alkoholiin melko kielteisesti. Korttelikodin nollatoleranssi-linjaus kannusti yhtä haastateltavaa raittiuteen:

”Niin paljon olen sitä nähnyt mun avioliittona aikana. Toinen osapuoli sitä otti.” (H10)

”Vähän, hyvin vähän. Voin joskus saunasiederin ottaa, mutta se ei ole ongelma” (H1)

”Humalahakuista enää harvemmin” (H9)

Kuva 5. Suhtautuminen alkoholiin tukityöllistetyin kuvaamana

Ruokatottumuksista ei näiden haastattelujen yhteydessä juurikaan syntynyt keskustelua. Useampi kuitenkin mainitsi syövänsä normaalia kotiruokaa. Korttelikodin ruokailuja pidettiin hyvänä. Osa haastateltavista mainitsi kiinnittävänsä huomiota ruuan hintaan ja ostavansa ruokaa tarjousten perusteella.

Haastateltavat kertoivat, että kesällä tekemistä ja vapaa-ajan viettomahdollisuuksia on enemmän kuin talvella. Yksi haastateltavista kertoi liikkuvansa mielellään luonnossa ja keräävänsä mielellään marjoja ja sieniä. Useampi haastateltava kertoi viettävänsä aikaa mielellään merellä ja saarissa sekä harrastavansa kalastusta kesäisin. Kesäaikaan hoidettiin myös puutarhaa ja pihaa. Liikunnan määrä lisääntyi kesäisin, sillä moni haastateltavista kertoi liikkuvansa matkat pyörällä, auton tai bussin sijaan:

”Mut kesällä mie sit paljon liikun, mie pyöräilen ja käyn paljon marjastamassa ja sienestämässä. Se on mun lempipuhua.” (H1)

”Sitte mie lenkkeilen. Ja kesällä kun mul on iso piha nii, siinä sitten puuhaa riittää.” (H4)

”Kesällä tuppaa loppuu vuorokauden tunnit kesken. Talvella on vähän hiljasempaa.” (H5)

Liikuntaharrastuksista kolme mainitsi uimisen. Useampi haastateltava kertoi kävelevänsä tai lenkkeilevänsä useamman kerran viikossa. Lenkkeilijöistä ainakin kahdella oli koira, jonka takia liikuttiin. Kuntosaliharjoittelun mainitsi kaksi. Pyöräilyä harrasti useampi, vaikkakin talvella pöytäiltiin kesäaikaan vähemmän. Suuri osa haastateltavista

kertoi viettävänsä vapaa-aikaa tehden normaaleita kotitöitä. Vapaa-aikaa vietettiin myös korjaamalla venettä tai autoja, ristikoida ratkomalla, lukemalla, käsitöitä tehden, tv:tä katsellen ja seuraten urheilua. Kolme haastateltavaa kertoi vapaa-ajallaan auttavana omia vanhempiaan tai puolisonsa vanhempia säännöllisesti. Useampi kertoi viettävänsä melko paljon aikaa lasten ja etenkin lastenlastensa kanssa. Ystävien tapaamisen mainitsi kolme haastateltavaa keskusteltaessa vapaa-ajan vietosta. Kahden haastateltavan vapaa-aikaa kului vapaaehtoistyön tai naapureiden ja tuttavien auttamisen merkeissä. Kaksi haastateltavaa osallistui aktiivisesti seuratoimintaan:

”Joo, kun mulla on koira, ni sen kanssa tarvii, siinä on ihan tarpeeksi.” (H7)

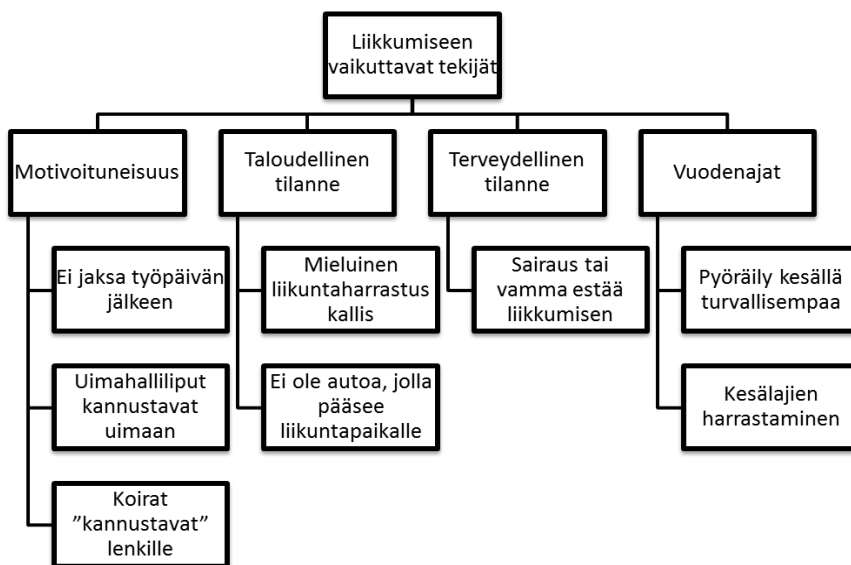
”mulla on tossa sellanen tuttu, joka tarvii vähän siivousapua....” (H10)

”Sitten luen, telkkaria en paljon kattele, kirja käteen ja luen.” (H12)

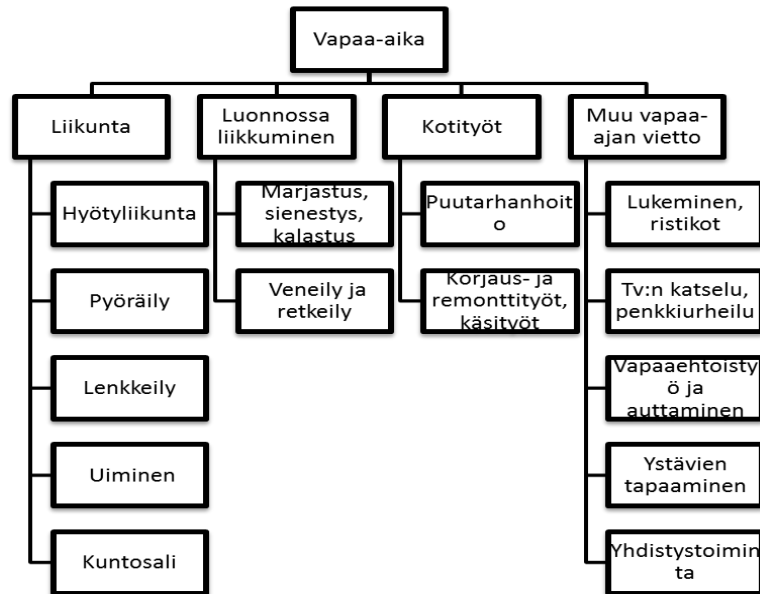
”Mulla on nää tietyt päivät kun menen tonne isälle.” (H15)

Yksi haastateltavista kertoi jättäneensä harrastuksensa huonontuneen taloudellisen tilanteen takia. Toinen kertoi harrastamisensa vähentyneen muuton vuoksi. Kaksi haastateltavista kertoi huonontuneen terveydentilansa takia harrastavansa liikuntaa aikaisempaa vähemmän tai jättäneensä liikkumisensa kokonaan. Yksi haastateltavista kertoi olevan vaikeuksia löytää motivaatiota liikunnalle työpäivän jälkeen:

”Se on sellasta kun pääsee kotiin, niin ei huvita enää mikään.” (H,9)

Kuva 6. Liikunnan harrastamiseen vaikuttavat tekijät tukityöllistetyn kuvaamana

Kuva 7. Vapaa-ajan vietto tukityöllistetyin kuvaamana

Pääsääntöisesti työllistymisjakso nähtiin ajankäytön kannalta positiivisena asiana. Sillä se toi säännöllisen päivä- ja viikkorytmin arkeen. Ajankäytön suunnittelu nähtiin ongelmallisena, silloin kun ei ole työn tuomaa päivärytmiä. Työttömyysaikana ajan yl-täkyllisyys aiheutti sen, ettei mielekästä tekemistä riittänyt koko päiväksi. Lisäänty-nyt vapaa-aika merkitsi usein haastateltavien kohdalla toimetttömyyttä:

”Nyt sitten ne vapaapäivät tuntuu vapaapäiviltä. Osaa nauttii sit niist vapaapäivistä. Silloin ei osannu kun se vapaa oli jokapäivä samaa.” (H1)

”Sitten ilta oli pitkä, kun päivällä oli jo kaikki tehnyt.” (H9)

”... kotoon alko olee sellasta peukaloiden pyörittämistä kun ei siin mit-tään ole.” (H5)

”Kun mie olin tossa työtön ni kotona, aamulla herään, keitän kahvit ja mieltii mitähän tekis” (H6)

8.4 Sosiaalinen vuorovaikutus

Sosiaalisen vuorovaikutuksen keskusteluteemoja olivat suhteet ystäviin ja sukulaisiin, suhtautuminen työkavereihin ja asiakkaisiin, erilaisuuden hyväksyminen sekä tiimi- ja parityöskentely. Keskusteltaessa sosiaalisista suhteista suurin osa haastateltavista ko-

rosti puolison, lasten, lastenlasten tai omien vanhempien merkitystä. Varsinkin lähellä asuvia lapsia ja heiden perheitään tavattiin usein. Lastenlapsista puhuttiin hyvin lämpimään sävyyn. Haastateltavat asuivat joko yksin tai puolisonsa kanssa, yhdellä haastateltavista asui vielä alaikäinen lapsi samassa taloudessa. Useampi haastateltavista mainitsi lastensa asuvan lähellä, samassa kaupungissa, kaupunginosassa tai ihan naapuristossa. Monet haastateltavat kertoivat vanhempiensa olevan jo kuolleet tai korkeassa iässä:

”On lämpimät välit mun tyttäriin, et niitten kanssa menee ihan hyvin.

Yksinäisyydestä ja sen aiheuttamasta alakuloisuudesta kertoi yksi haastateltava. Useampi haastateltavista kertoi kokeneensa läheisensä menetyksen viimevuosien aikana.

Suurin osa haastateltavista oli kotoisin Kotkasta tai lähiseudulta. Heidän tuttavapiirinsä oli yleensä suuri, koska olivat pitkään asuneet samalla alueella jopa samassa kaupunginosassa. Osa mainitsikin olevansa tekemisissä naapureiden kanssa viikoittain. Kaksi haastateltavista oli muuttanut takaisin syntymäkaupunkiinsa asuttuaan pitkään useilla eri paikkakunnilla Etelä-Suomessa. Samoin kaksi oli muuttanut keski-ikäisenä Kotkaan toiselta paikkakunnalta. Kolme muuttajista kertoi ystäväpiirinsä Kotkassa olevan melko pieni:

”...mulla on vielä se ongelma, että olen yksinäinen ihminen...”(H2)

”Joo kun mie olen täältä, ni suurin osa on ainakin kasvotuttuja jo entuudestaan.” (H5)

Haastateltavista useampi oli ollut jo aiemminkin Kotkan Korttelikotiyhdistys ry:llä työllistettynä. Heillä oli jo aikaisimmilta jaksoilta tuttuja työyhteisössä. Muutama haastateltava kertoi, että työkaveruus oli muuttunut jo ystävyudeksi. Useampi sen sijaan sanoi, että työkaverit ovat tärkeitä, mutta vapaa-aikaa ei vietetä yhdessä. Yleensä positiivisena asiana nähtiin se, että Korttelikodilla tavattiin paljon ihmisiä, sekä asiakkaita että työntekijöitä ja tutustuminen koettiin helpoksi. Työkavereiden vaihtumisen ymmärrettiin kuuluvan Korttelikodin toiminnan luonteeseen:

”Ne jotka silloin oli, on nykyin. Osa tuttuja jo siltä ajalta, tullu takaisin. Tämä on piristänyt kyllä.”(H16)

”Se, että on oppinnu tuntee uusii ihmisii sekin on tärkeitä.”(H1)

”No sillee, et tapaa ja juttelee, mut ei käydä kylässä toisillamme.”(H6)

Haastateltavat kokivat suhteet työkavereihinsa ongelmattomaksi. Tiimi- ja parityökentely sujui yleensä hyvin. Kukaan haastateltavista ei kertonut vaikeuksista työkavereiden kanssa. Yleisesti oltiin tyytyväisiä siihen, että ohjaajat määräsivät työparit tai tiimit:

”Mie tykkään aina kun on joku eri, ei se minuu haittaa millään tavalla.”(H7)

”Mun kohdalla ei ainakaan ole kärjistynyt mihinkään. Osaan sen verran luovia.” (H12)

Haastateltavat puhuivat asiakkaista yleensä positiiviseen sävyyn. Suurimmalta osin vanhuksiin suhtauduttiin ymmärtäväisesti ja empaattisesti. Useampi haastateltava toi esiin vanhusten yksinäisyyden, seuran ja seurustelun tärkeyden. Haastateltavat kokivat, että yhteistyö asiakkaan kanssa sujui useimmiten hyvin. Muutaman haastattelun yhteydessä mainittiin ns. äkäiset tai kriittiset asiakkaat. Huonotuulisuutta kuitenkin ymmärrettiin ja selitettiin esim. sairaudell:

”Ne on kaikki sellasia yksinäisiä ihmisiä, joilla on iso tarve puhua.” (H16)

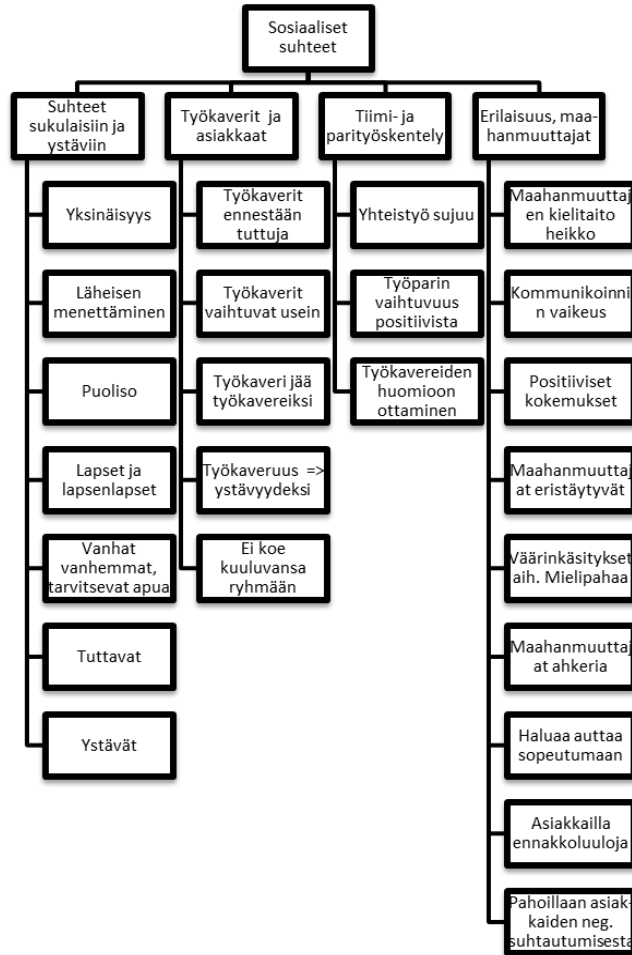
Paljon keskustelua syntyi suhtautumisesta maahanmuuttajiin. Tämä liittyi keskusteluteemaan erilaisuuden hyväksyminen. Kaikki haastateltavat kertoivat tulevansa hyvin toimeen ulkomaalaisten kanssa. Korttelikoti nähtiin paikkana, jossa on mahdollisuus tutustua maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajia pidettiin usein ns. mukavina ihmisinä. Lähes jokainen haastateltava mainitsi kuitenkin olevan ongelmia kommunikoinnissa maahanmuuttajien kanssa. Yhteistä kieltä ei aina löytynyt ja toisinaan väärinkäsityksiäkin syntyi. Samoin useampi haastateltavista oli sitä mieltä, että kielitaidon pitäisi olla parempi ennen kuin työllistyy Korttelikodille. Muutama haastateltavista oli sitä mieltä, että ulkomaalaiset eristäytyivät omaksi ryhmäkseen ja siksi heidän kielen oppimisensa hidastui. Kolme mainitsi ulkomaalaisten suuren määrän vaikeuttavan töiden organisointia. Useampi haastateltavista mainitsi olevansa pahoillaan asiakkaiden negatiivisesta suhtautumisesta ulkomaalaisiin:

”Samanlaisia ihmisiä, ne on kun muutkin. Normi-ihmiset kun ei niitä tapaa, mitä nyt kadulla tulee vastaan.” (H9)

”Kieliongelmiä joskus. Kuka osaa paremmin suomea ja kuka vähän huonommin. Eihän kaikki tietysti samalla tavalla opikkaan.” (H14)

”Asiakkailla on ennakkoluuloja tosi paljon näitä venäläisiä kohtaan, oikein paha välillä tekee.” (H16)

Moni haastateltava koki vahvuudekseen sen, että tulee hyvin toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Haastateltavien tulkinta oli, että tämä taito oli kehittynyt iän, työkokemuksen ja elämäkokemuksen kautta.

Kuva 8. Sosiaaliset suhteet tukityöllistetyn kuvaamana

8.5 Itsearvostus ja usko omiin kykyihin

Työllistettyjen uskoa omiin kykyihin ja itsearvostusta kartoitettiin haastattelemalla aiheista onnistumisen kokemukset, palaute työllistymisjaksolla, hankalat tai vaikeat tilanteet sekä positiiviset asiat työllistymisjaksolla. Positiivisiksi asioiksi työllistetyt mainitsivat kivan työpaikan ja mielekkäät työtehtävät. Useimmat sanoivat, että töihin on kiva lähteä. Yksi haastateltava tunsi saavansa arvostusta siksi, että kuuluu nyt työsäkävien joukkoon. Kolme haastateltavaa mainitsi työskentelyn vanhusten kanssa olevan lähellä sydäntä. Positiivisena nähtiin myös työsuhteen takia tullut vaihtelu ar-

keen sekä kontaktit muihin ihmisiin. Moni haastateltavista koki tekevänsä tärkeää työtä ja olevansa tarpeellinen:

”...täs on niin kiva olla töissä, kun meillä on niin hyvä porukka.” (H3)

”Vanhusten kanssa toimiminen on mulle ihan sellainen sydämestä tuleva asia, mie todella tykkään siitä.” (H16)

”Sen olen huomannu, kuinka paljon meitä tosissaan tarvitaan ihmisten kodeissa ja vaikka nyt ihan kun lähetään saattamaan johonkin....” (H4)

Kaksi haastateltavista puhui myös auttamisen ilosta, siitä kuinka työ palkitsee tekijänsä hyvällä mielellä. Useimmat haastateltavat tekivät työtä mielellään ja olisivat olleet valmiita ottamaan vastaan useampiakin työtehtäviä päivän mittaan.

Onnistumisen kokemuksia koettiin silloin, kun työtehtävistä oli suoriuduttu hyvin.

Kun asiakkaat toivoivat samaa työntekijää uudelleen tai työntekijä tunsi olevansa odotettu kotikäynnille niin, se kohotti kyseisen työntekijän itsetuntoa. Haastateltavat kokivat elämäkokemuksen tuoneen varmuutta työhön:

”Toiset sitten kysyy, että tulet sie toistenki.” (H15)

”...kun omat vanhemmat on vanhuksia, ni meillähän on niin kuin kokemusta siitä. Eihän noi nuoremmat osaa niin luontevasti niittenkaa olla.” (H9)

Haastateltavat kertoivat, että asiakkailta sai usein positiivista palautetta ja kiitosta.

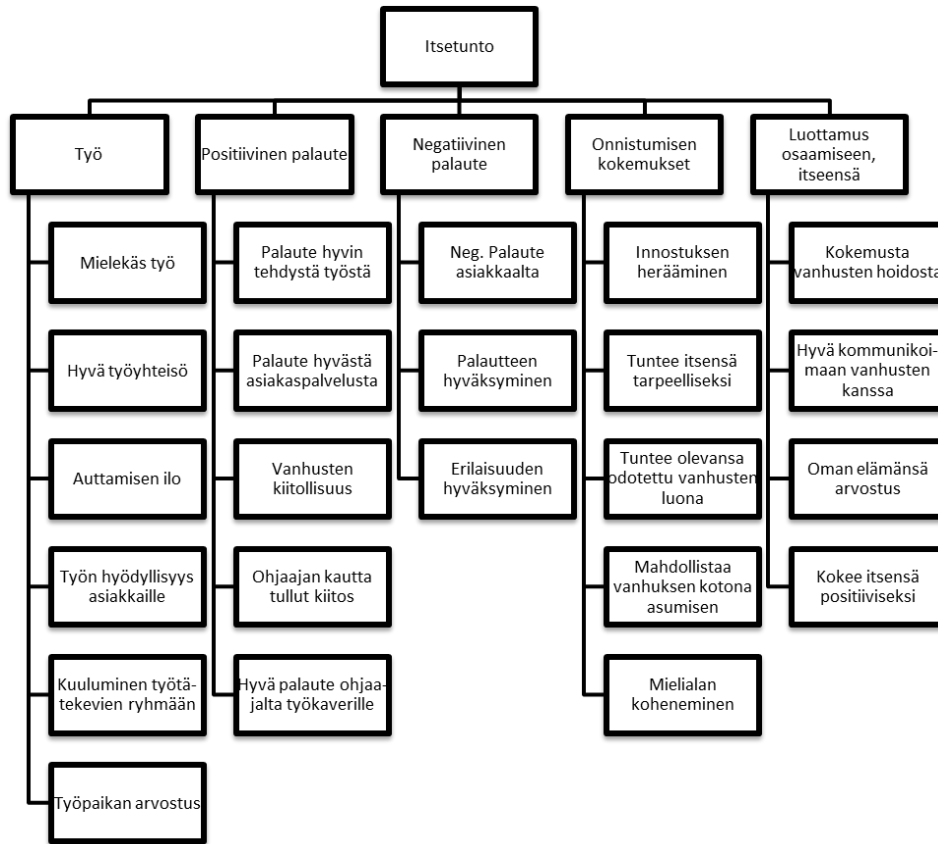
Myös ohjaajat antoivat positiivista palautetta silloin, kun oli aiheita. Kaksi haastateltavaa tunsi ylpeyttä ohjaajan työkaverille antamasta positiivisesta ja oikeutetusta palautteesta. Onnistuneesti suoritetuista atk-kurssista tai hygieniapassikoulutuksesta iloitsi muutama haastateltava. Toisaalta kaksi haastateltavaa tunsi epäonnistuneensa atk-opinnoissaan.

Hankalia tai vaikeita tilanteita työllistymisjaksolla ei kukaan haastateltavista osannut mainita. Haastateltavat kertoivat, joskus asiakkaiden antama palaute on negatiivista.

Tyytymättömyys kerrottiin joko suoraan työntekijälle, tai palaute tuli ohjaajan kautta. Epäonnistumisten nähtiin kuuluvan osana elämään. Kaksi haastateltavaa mainitsi positiivisen asenteen auttavan työssä:

”...tietokonejuttu, kun omasta mielestä oon niinku sillee suht hyvin pärjänny.” (H6)

”Jos mä olen epäonnistunut, niin se harmittaa. Aina ei voi olla 100 prosenttinen.” (H10)

Kuva 9. Itsetunto tukityöllistetyn kuvaamana

8.6 Työelämävalmiuksien muuttuminen työllisyysjakson aikana

Työelämävalmiuksien kohdalla keskusteluteemoina olivat: opitut taidot työllistymisjaksolla, työkokemus Korttelikodilla, Korttelikodin säännöt ja niiden noudattaminen, vahvuudet, kehittymistarve, tulevaisuudensuunnitelmat sekä asenteiden, mielipiteiden tai käytöksen muuttuminen työllistymisjakson aikana.

Haastateltavat kertoivat saaneensa työkokemusta vanhusten auttamisesta, ulkoiluttamisesta ja saattamisesta sekä erilaisista kotitöistä kuten siivouksesta, ruuanlaitosta, leipomisesta. Suurimmalle osalla haastateltavia työt olivat tuttuja eikä niiden hoitamista koettu vaikeaksi. Muutamat osasivat nimetä tehtäviä, joissa he tunsivat onnistuneensa hyvin. Näitä taitoja olivat esimerkiksi leipominen, ruuanlaitto ja ikkunoiden pesu. Yhden haastateltavan toiveena oli, että Korttelikoti voisi järjestää enemmän mie-

hille suunnattuja töitä. Monet kokivat vahvuudekseen sosiaaliset taidot, heidän oli helppo keskustella ja tulla toimeen asiakkaiden kanssa.

Yksi haastateltava ilmoitti, että hänessä oli herännyt kiinnostus vanhusten kanssa työskentelyyn Korttelikodin työllisyysjakson aikana. Toinen kertoi kiinnostuneensa ruuanlaitosta työllistymisjaksolla. Muutama haastateltavista kertoi oppineensa kärsivällisyyttä työskennellessään vanhusten kanssa. Useimmat haastatteluun osallistuneista olivat osallistuneet myös pyörätuolikoulutukseen, jotkut olivat suorittaneet hygieniapassin ja osa oli opetellut atk-taitoja.

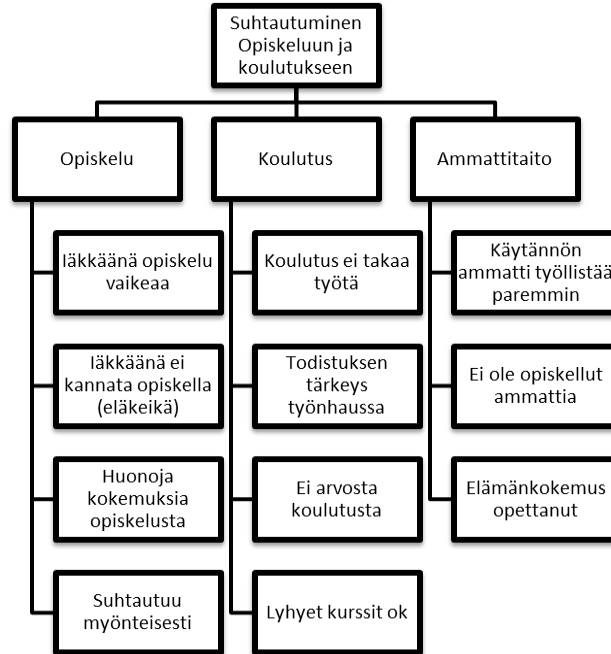

Kuva 10 Vahvuudet, opitut taidot ja kiinnostuksen kohteet tukityöllistetyin kuvaamana

Kehittämistarpeitaan ei kukaan haastateltavista pystynyt nimeämään. Viisi haastateltavista kertoi, että heillä ei ole ammatillista koulutusta tai koulu on jäänyt nuoruudessa kesken. Kaksi kohderyhmään kuuluvaa piti kouluttautumista tai opiskelua yhtenä vaihtoehtona tulevaisuudessa. Monet eivät olleet motivoituneita työllistymisjakson jälkeen opiskelemaan tai osallistumaan koulutuksiin. Koulutuksen ei uskottu parantavan työllisyysmahdollisuuksia. Useat olivat mielestään liian vanhoja kouluun:

”En uskonnun, vaikka vanhemmat sano, et koulutus pitäis käydä loppuun.”
(H7)

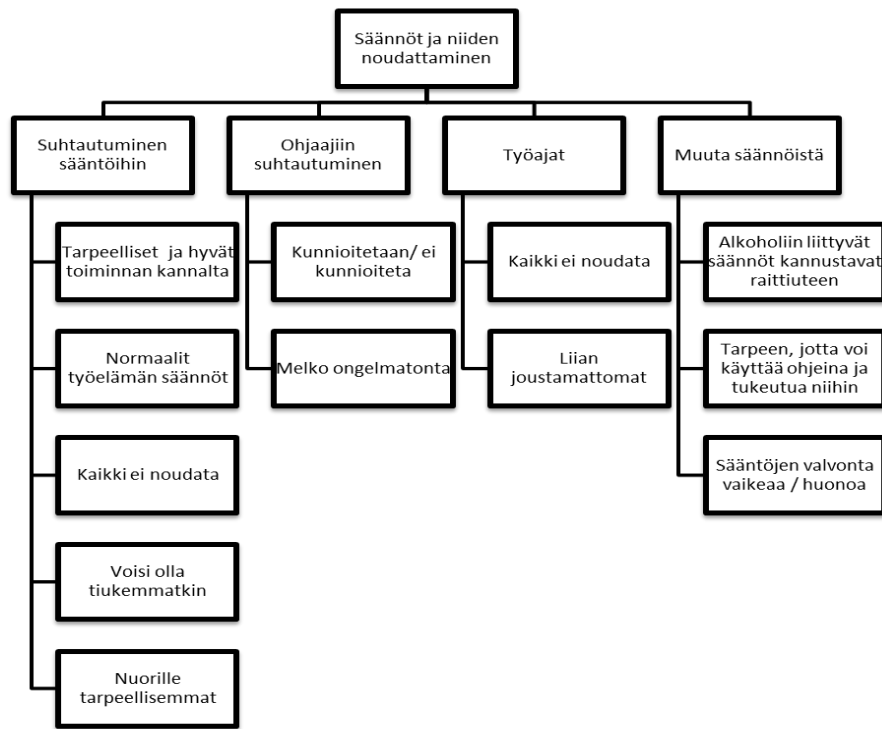
”Mitään sellasia suunnitelmia ei enää ole, että lähtisin kolmeksi vuodeksi koulun penkille vaan sen takia, että saisi tehdä muutaman vuoden töitä.” (H13)

Kuva 11. Suhtautuminen opiskeluun ja koulutukseen tukityöllistetyn kuvaamana

Suurin osa haastateltavista noudatti mielestään hyvin työelämän ja Korttelikodin sääntöjä. Säännöt nähtiin tarpeellisiksi ja järkeviksi ja koettiin, että niitä pystyi noudattamaan. Kolme osallistujaa mainitsi, että kaikki eivät sääntöjä noudata ja joillekin se voi olla vaikeaa. Kaksi haastateltavista piti työajan noudattamissääntöä liian tiukkana. Yksi osallistuja piti erittäin hyvänä, että voi työtehtävissään tukeutua sääntöihin ja ohjeisiin. Yhden mielestä sääntöjen noudattamista ei valvottu tarpeeksi, ja siksi jotkut säännöt menettivät merkityksensä:

”Mun mielestä ne on semmosia, että ne on ihan noudatettavissa. Muutenhan tää lähtee ihan käsistä” (H12)

Kuva 12. Korttelikodin säännöt ja niiden noudattaminen tukityöllistetyt kuvaamana

Työllistymisjakson jälkeen ei kenelläkään ollut uutta työtä tiedossa. Monet eivät osanneet suunnitella tulevaisuutta eteenpäin. Osa kertoi miettivänsä asiaa työllistymisjakson loppupuolella tai sen päätyttyä. Kolme haastateltavista harkitsi siirtyvänsä eläkkeelle työllisyysjakson jälkeen. Useampi toivoi työllistyvänsä edes pätkätoihin. Suurin osa näki työllistymisensä epätodennäköisenä. Kaksi haastateltavaa näki yhtenä vaihtoehtona osallistumisen vapaaehtoistyöhön. Kaksi haastateltavaa näki työllistymiselleen ainoana vaihtoehtona tukityöllistämispaikan. Lähes kaikki katsoivat ikänsä olevan este työllistymiselle:

”En kyllä sille kovin toiveikas ole. Ei nuoremmat eikä terveemmätkään saa töitä. Ni se on vaan niin, että viiskymppinenkin on vanha.” (H4)

”Ei työvoimatoimisto varmasti saa mulle töitä. Mun tulevaisuus on vaan Korttelikoti, jos vaan pääsee, ei tässä muuta varmastakaan” (H11)

Kuva 13. Tulevaisuuden suunnitelmat tukityöllistetyn kuvaamana

8.7 Yhteenveto tuloksista

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mikä on tukityöpaikan merkitys pitkäaikaisesti työttömälle ja miten tukityöllistämiskaus vaikuttaa työllistetyn elämänhallintaan, elämäntilanteeseen ja työelämävalmiuksiin. Elämäntilannetta ja elämänhallintaa tarkasteltiin terveyden, elämäntapojen, ajankäytön, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja itsearvostuksen käsitteiden kautta.

Kohderyhmänä oli yli 50-vuotiaat Korttelikodin tukityöllistetyt. Ikä ja ikääntymisen merkitys näkyi kaikilla tutkittavilla osa-alueilla. Kohderyhmän haastateltavat kokivat terveydentilansa vaikuttavan heidän työkykynsä merkittävästi. Siitä huolimatta, he pitivät terveydentilaansa kohtuullisena tai hyvänä. Terveyden edistämiseen ei kiinnitetty erityisemmin huomiota, esimerkiksi säännöllistä liikuntaa harrastavia joukossa oli vain muutama.

Tupakoinnin haitat tiedostettiin, puolet kohderyhmästä kuitenkin tupakoi. Alkoholiin suhtautuminen oli yleensä sallivaa. Joukossa oli täysin raittiita, kohtuukäyttäjiä, mutta

myös niitä, jolle alkoholin käyttö oli ollut ongelma. Työllistettyjen vapaa-aika oli usein hyvin kotikeskeistä. Vapaa-aikaa vietettiin esimerkiksi tehden pieniä remonttitoimia tai käsitöitä, lukemalla, katsellen tv:tä ja autellen lähiomaisia tai naapureita. Korttelikodin tukityöllistymisjakso nähtiin erittäin positiivisena juuri ajankäytön kannalta. Se toi säännöllisen päivä- ja viikkorytmin arkeen sekä antoi mielekästä tekemistä arkeen.

Lähiomaisten merkitys korostui tukityöllistettyjen sosiaalisissa suhteissa. Useimmat kohderyhmän haastateltavista asui yksin tai puolisonsa kanssa. Kanssakäyminen lasten, lastenlasten ja omien tai puolison vanhempien kanssa oli tiivistä. Työkaverit Korttelikodilla olivat tärkeitä, mutta vapaa-aikaa heidän kanssaan ei vietetty. Sen sijaan hyvänä asiana nähtiin, että työllistymisjakson aikana Korttelikodilla nähtiin paljon ihmisiä ja tutustuminen koettiin helpoksi. Haastateltavat näkivät suhteensa työkavereihin sekä asiakkaisiin ongelmattomaksi. Erilaisuutta suvaittiin hyvin. Korttelikoti nähtiin paikana, jossa on mahdollisuus tutustua maahanmuuttajiin. Heihin suhtauduttiin positiivisesti, vaikkakin kommunikointi koettiin toisinaan hankalaksi yhteisen kielen puuttumisen vuoksi.

Onnistumiset työtehtävissä, asiakkaiden kiitos ja positiivinen palaute lisäsi itsearvostuksen tunnetta. Positiivisesti itsetuntoon vaikutti, kun työntekijä koki tekevänsä tärkeää työtä ja olevansa tarpeellinen. Työntekijää ilahdutti myös se, kun tunsivat olevansa odotettu kotikäynnille vanhuksen luo.

Iän mukanaan tuoma työ- ja elämäkokemus näkyi hyvin työelämävalmiuksien kohdalla. Korttelikodin työt olivat pääsääntöisesti tuttuja, eikä niiden hoitaminen tuottanut ongelmia. Vahvuudekseen haastateltavat kertoivat sosiaaliset taitonsa, oli helppoa keskustella ja tulla toimeen asiakkaiden kanssa. Ikääntyneemmät työllistetyt eivät olleet motivoituneet koulutuksen avulla parantamaan ammattitaitoaan. Useimpien mielestä Korttelikodin säännöt nähtiin tarpeellisiksi ja järkeviksi. Tulevaisuudessa työllistyminen nähtiin epätodennäköisenä. Lähes kaikki katsoivat oman ikänsä olevan suurin este työllistymiselle.

9 POHDINTA

9.1 Tulosten tarkastelu

Aikaisemmat tutkimukset (liite 4) ovat keskittyneet pääasiassa työttömien kokemusten tutkimiseen, työllistettyjen kokemuksia on sen sijaan tutkittu vähemmin. Keskeisimmiksi tutkimustuloksiksi aikaisimmissa tutkimustuloksissa (liite 4) ovat nousseet työn merkitys, sosiaaliset kontaktit, työttömyyden ja heikentyneen terveydentilan välinen yhteys. Samansuuntaisia tutkimustuloksia saatiin myös tässä opinnäytetyössä. Keskeisimmiksi tuloksiksi nousivat **terveydentilan kokeminen ja huomioon ottaminen, työ merkitys itsearvostuksen lähteenä ja elämänrytmin selkeyttäjänä, suvaitsevaisuus ja erilaisuuden hyväksyminen sekä tulevaisuuden näkymät.**

Tuloksista voidaan todeta, että tukityöllistetyt näkivät työntöön ja työpaikan tärkeäksi. Työtä haluttiin tehdä oman terveydentilan sallimissa rajoissa. Kohderyhmän työllistetyillä oli merkittävästi työkykyä rajoittavia sairauksia. Kuitenkin tukityöllistetyt kokivat, ettei terveydentila juurikaan haitannut työskentelyä, mikäli se pystyttiin huomioimaan työtehtäviä suunnitellessa. Työllistettyjen näkemyksen mukaan Korttelikodilla pystyttiin näin toimimaan, sen sijaan ns. avoimilla työmarkkinoilla se ei yleensä ole mahdollista. Nämä tulokset ovat yhteneviä Manner-suomen ESR-ohjelma-asiakirjan kanssa. (vrt. Manner-Suomen ERS-ohjelma-asiakirja 2007 - 2013 2007, 30.)

Työllisyysjakson tuoma päivä- ja viikkorytmi sekä työn mukanaan tuomat sosiaaliset suhteet koettiin erittäin tärkeiksi. Rytmien selkeytti elämää ja toi vaihtelua arjen yksitoikkoisuuteen. Yli 50-vuotialle, jotka asuivat usein yksin tai kahdestaan puolisonsa kanssa, kontaktit työkavereihin ja asiakkaisiin olivat hyvin merkityksellisiä. Myös EVA:n asenne-arvotutkimuksen mukaan lähes puolet suomalaisista koki työn kautta tulleet ihmissuhteet tärkeiksi. (Haavisto 2010, 33 - 35.)

Työllistymisellä ja mielekkäillä työtehtävillä oli selkeä vaikutus tukityöllistetyin itsearvostukseen. Itsensä tarpeelliseksi tunteminen, positiivinen palaute sekä kuuluminen työyhteisöön kohensivat itsetuntoa. Tukityöllistymisjaksolla oli siis paljon positiivisia ja elämänhallintaa vahvistavia tekijöitä, se voidaan nähdä syrjäytymistä ehkäisevänä toimenpiteenä ikääntyvän pitkäaikaistyöttömän elämässä. Tukityöllistetyt suhtautuivat yleensä suvaitsevaisesti asiakkaisiin ja maahanmuuttajiin. Kotkan Kortteli-

koti nähtiin paikkana, jossa tarjoutuu mahdollisuus tutustua maahanmuuttajiin. Erilaisiin ihmisiin tutustuminen lisäsi suvaitsevaisuutta.

Monilla kohderyhmän työllistetyillä oli puutteellinen tai vanhentunut koulutus ammattiin. Työkokemusta sen sijaan asiakaspalvelusta ja käytännön aloilta oli runsaasti. Yli 50-vuotiaat eivät nähneet täydennyskoulutusta tai opiskelua uuteen ammattiin mielekkääksi ikääntymisen takia tai siksi, että työvuosia olisi vähän ennen eläkkeelle jäämistä. Tulevaisuuden työllistymismahdollisuudet nähtiin heikkoina. Pääsääntöisesti vaihtoehdoiksi nousivat työttömyys, uusi työllisyysjakso tai eläkkeelle siirtyminen. Näyttäisi siltä, että työllistetyt kokevat työllistymisjakson olevan väliaikainen elämäntilanne. (vrt. Manner-Suomen ERS-ohjelma-asiakirja 2007 - 2013, 30; Väyliä työhön 2006, 30.)

9.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan käsitteiden reliabelius ja validius kautta. Reliabelius tarkoittaa toistettavuutta eli tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Validius eli pätevyys tarkoittaa, että tutkimusmenetelmällä voidaan mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa perinteiset luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnit eivät ole sopivia, koska kaikki ihmistä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia. Luotettavuutta ja pätevyyttä on siis arvioitava jollakin muulla tavalla. (Hirsjärvi ym. 2010, 231 - 232.)

Laadullista tutkimusta voidaan arvioida uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden käsitteillä. **Uskottavuudella** tarkoitetaan tutkimuksen ja tulosten uskottavuutta. Sitä kuinka hyvin ja totuudenmukaisesti tutkimukseen osallistuvien mielipiteet on tuotu esiin tutkimuksessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.)

Uskottavuutta lisää se, että ollaan kyllin pitkään tekemissä tutkittavan ilmiön kanssa. Opinnäytetyötäni aloin tekemään jo marraskuussa 2011, siitä lähtien olen perehtynyt aiheeseen liittyviin tutkimuksiin ja syventynyt teorian tietoon. Näin olen saanut melko kattavan kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Teemahaastattelun haastatteluteemat samoin kuin tutkimuskysymykset olivat tarkoin mietityt ja pohjautuivat aikaisempaan teoriaan. Haastatteluteemoja käytiin vielä läpi yhdessä opinnäytetyön tilaajan kanssa. Tämä lisäsi luotettavuutta siitä että tutkimus vastaa siihen mitä haluttiin tutkia. Tutkimuspäiväkirjaan tein merkintöjä ja muistiinpanoja haastatteluista, tällä tavoin tutki-

muksen luotettavuus lisääntyi. Tutkimustuloksia raportoidessa on mahdollisimman rehellisesti tuotu esille haastateltavien omat mielipiteet ja kokemukset. Tulosten raportoinnissa on käytetty runsaasti suoria lainauksia haastatteluista, joka osaltaan lisää luotettavuutta. (ks. Kylmä & Juvakka 2007, 128.)

Tutkimusprosessi tulee ja sen eri vaiheet tulee kirjata tarkasti raporttiin. Kuvaamalla selviää miten tutkija on päätenyt tuloksiinsa ja johtopäätöksiinsä. Tästä luotettavuuden kriteeristä käytetään nimitystä **vahvistettavuus**. **Refleksiivisyydellä** tarkoitetaan tutkijaan itseensä suuntautuvaa tarkastelua. Tutkijan tulee olla tietoinen omista lähtökohdistaan tutkijana sekä siitä kuinka hän omalla persoonallaan vaikuttaa tutkimukseensa. **Siirrettävyys** merkitsee tutkimusten tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin (Kylmä & Juvakka 2007, 129.)

Tässä opinnäytetyössä on pyritty kuvaamaan tutkimuksen vaiheita ja toteuttamista tarkasti. On kerrottu rehellisesti myös olosuhteista ja paikoista, joissa haastattelut toteutettiin sekä haastattelun kestoaiika. On kerrottu myös, miten ja miksi asiat luokiteltiin ja millä perusteella tulokset esitettiin. Haastateltavat kuuluivat kohderyhmään, joka oli harkittu ennalta.

Opinnäytetyön luotettavuutta saattaa heikentää tutkimuksen tekijän kokemattomuus tutkimuksen tekemiseen. Haastattelutilanteessa kokemattomuus näkyi esimerkiksi siinä, ettei aina osattu kysyä tarkentavia kysymyksiä haastateltavilta. Arkojen aiheiden esille ottaminen oli myös hankalaa, esimerkiksi mielenterveysongelmien puheeksi ottaminen tuntui hankalalta. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin kuitenkin tarpeeksi tutkimusmateriaalia. Haastattelutilanteissa en ole tuonut mielipiteitäni esiin sekä pyrkinyt tietoisesti välttämään johdattelevia kysymyksiä.

Tieteen etiikalla tarkoitetaan tutkimuksen ja etiikan yhteyttä, jossa eettiset kannat vaikuttavat tekijän tutkimuksessaan tekemiin ratkaisuihin. Eettiset valinnat alkavat jo tutkimusaiheen valinnasta eli siitä, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125, 129.)

Näitä eettisiä seikkoja on mietitty jo opinnäytetyön aihetta valitessa. Opinnäytetyön tilaaja on Kotkan Korttelikotiyhdistys ry, jonka tarkoituksena on kehittää omaa työtään ja näin parantaa pitkäaikaistyöttömien asemaa yhteiskunnassa. Siksi oletetaan tutkimuksen aiheen olevan hyödyllinen. Uskon tämän opinnäytetyön antavan uutta tietoa

tukityöllistettyjen elämäntilanteesta, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää heidän tarpeitaan ja näin parantaa heidän asemaansa.

Tutkijalla on eettisiä velvollisuuksia, jotka liittyvät tutkittavien suojaan ja hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Tutkittavan suojaan kuuluvat tutkimuksen tavoitteiden, menetelmien ja riskien selvittäminen, osallistujien vapaaehtoisuus. Osallistujien tulee tietää, mistä tutkimuksessa on kyse. Osallistujille ei tule aiheutua vahinkoa tutkimuksesta. Luottamuksellisuus ja nimettömyys tulee taata ja tutkijan tulee noudattaa lupaamiaan sopimuksia ja rehellisyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 1131 – 133.)

Ennen haastatteluja haastateltaville kerrottiin opinnäytetyön aiheesta ja tarkoituksesta sekä siitä, mihin heidän haastattelujaan on tarkoitus käyttää. Korostettiin, että osallistuminen on vapaaehtoista ja heillä on myös mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa niin halutessaan. Korttelikotien ilmoitustauluille toimitetuissa saatekirjeissä oli myös tiedotettu näistä seikoista (liite 3). Haastattelut olivat luottamuksellisia ja niistä syntynyt aineisto hävitetään asiallisesti opinnäytetyöprojektin jälkeen. Lisäksi kerrottiin, että haastateltavien yksityisyyttä suojellaan, eikä yksittäisiä vastaajia tunnusteta raportista.

9.3 Johtopäätökset ja jatkoehdotukset

Opinnäytetyön aihe on edelleen ajankohtainen, mikä lisää sen mielenkiintoisuutta ja hyödynnettävyyttä. Työttömyys on henkilökohtainen kriisi ja pitkittyessään heikentää elämänlaatua. Etenkin ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuudet näyttävät synkiltä. Siksi heiden hyvinvointiinsa on tärkeä kiinnittää huomiota, syrjäytymisriski on suuri.

Kotkan Korttelikoti ry on työllistänyt pitkäaikaistyöttömiä vähävaraisten vanhusten kotipalvelutehtäviin. Haastattelujen yhteydessä ilmeni, että työ on pääsääntöisesti siivousta, kauppa-asioiden hoitamista ja ulkoilutusta. Yksi haastateltavista toi esille, että työtehtävien tulisi olla monipuolisempia ja ottaa huomioon eri yksilöiden kiinnostuksen kohteet paremmin. Yhtenä jatkotutkimuksen aiheena voisi olla selvittää, millaisiin tehtäviin työllistettyjen taitoja voitaisiin hyödyntää. Voidaanko vanhusten kotona asumista tukea lisäksi muilla tukitoimilla, joita Korttelikoti pystyisi tuottamaan?

Elämäntapoja käsittelevän teeman yhteydessä keskusteltiin liikunnasta. Tuli ilmi, että kohderyhmään kuuluvat harrastivat pääsääntöisesti hyvin vähän liikuntaa. Tämän ryhmän kohdalla jäätiin melko kauas yleisistä liikuntasuosituksista. Kotkan Korttelikodilla halutaan kannustaa työllistettyjä osallistumaan liikunta ja elämäntapoja kohentaviin ryhmiin. Jatkotutkimuksena tai kehittämiseksi voitaisiin miettiä kohderyhmän motivointia näihin ryhmiin.

Työllistetyt eivät tee varsinaista hoitotyötä, vaikka asioivatkin vanhusten luona. Moni kohderyhmän tukityöllistetyistä ei ollut motivoitunut koulutukseen, mutta voisi kuitenkin olla hyödyllistä saada lisätietoa oman työnsä tueksi. Toiseksi kehittämiseksi nostaisin eri aihealueisiin liittyvät luennot tai tietoiskutyypiset koulutustilaisuudet.

Tämä opinnäytetyö tuottaman tiedon avulla voidaan kiinnittää huomiota paremmin ikääntyvien tukityöllistettyjen asemaan sekä huomioida pitkäaikaistyöttömät kehitettäessä työtoimintaa. Lisäksi tätä opinnäytetyötä voidaan hyödyntää suunniteltaessa toimintaa pitkäaikaistyöttömille ja kehitettäessä sitä.

LÄHTEET

Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut –Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava

Aho, S. & Virjo, I. 2002. Ikääntyvien työllisyys 1990-luvulla, Rekisteritutkimus yli 50-vuotiaiden erityisongelmista työmarkkinoilla. Työministeriö. Saatavissa: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt242.pdf. [Viitattu 8.4.2012].

Alve-Tamminen, E. 2008. Sisällä vai syrjässä työelämästä? Erityiskoulussa oppivelvollisuutensa mukautetun opetus suunnitelman mukaan suorittaneiden nuorten sijoittuminen työelämään ja oman elämän hallinta. Lisensiaatin tutkimus. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/lisuri00078.pdf> . [Viitattu 13.4.2012]

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2012. Helmikuun työllisyyskatsaus 2/2012.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001: Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltonen, J. – Valli, R. (toim.) 2010: Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 24–42.

Eskola, J. 2007: Teemahaastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, L. - Saari, E. (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Haavisto, I. 2010. Työelämän kulttuurivallankumous. EVA:n asenne- ja arvotutkimus 2010. Taloustieto Oy. Saatavissa: http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2010/06/tyoelaman_kulttuurivallankumous1.pdf. [Viitattu 25.3.2012]

Heinonen, E. Hämäläinen, K. Räisänen, H. Sihto, M. & Tuomala, J. 2004. Mitä on työvoimapolitiikka? Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki. Saatavissa: http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/j38.pdf. [Viitattu 20.3.2012]

Heponiemi, T. Wahlström, M. Elovainio, M. Sinervo, T. Aalto, A. & Keskimäki, I. 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 14/2008 Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/19508/temjul_14_2008_tyo_ja_yrittajyys.pdf. [Viitattu 23.3.2012]

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö, Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hjerpe, R. 2004. Episodi 1: Hyvinvointi ja sen kokeminen yksilötasolla. Teoksessa Hjerpe, R. & Räisänen, H: Hyvinvointi ja työmarkkinoiden eriytyminen. Vatt-julkaisuja 40. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 1-20. Saatavissa: http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/j40.pdf. [Viitattu 28.3.2012]

Huttunen J, 2012. Mitä on terveys? Duodecim. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00903. [Viitattu 28.3.2013]

Hämäläinen, K. & Tuomala, J. 2006. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö. Saatavissa: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt315.pdf. [Viitattu 16.3.2012]

Ilmarinen, J. 2006. Pitkää työuraa! Ikääntyminen ja työelämän laatu Euroopan unionissa. Helsinki, Työterveyslaitos, sosiaali- ja työterveysministeriö.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Kauppinen, T.M., Saikku, P. & Kokko, R-L. 2010 Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa: Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.) Suomalaisien hyvinvointi 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d>. [Viitattu 23.3.2012]

Keltikangas-Jävinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Porvoo: Helsinki: Juva: WSOY

Kotkan Korttelikotiyhdistys ry. 2012 Saatavissa: www.korttelikoti.fi. [Viitattu 27.3.2012]

Kyngäs, H. Vanhanen, L. 1999. Sisällönanalyysi. Hoitotiede Vol. 11, no 1.

Laki julkisesta työvoimapalvelusta 30.12.2002/1295. Finlex- valtiosäädöstietopankki Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021295>. [Viitattu 12.3.2012]

Leinonen, N. 2010. ”Aikaa olis, rahaa ei”. Pro gradu -tutkielma työttömyyden kokemuksista. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta.

Manner-suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007- 2013. 2008. Helsinki:Edita Prima Oy. Saatavissa:

http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/asiakirjat/esr_ohjelmaesitys_290807.pdf. [Viitattu 27.3.2011].

Mannila, S., Martikainen, P., 2005. Työttömyys, Suomalaisten terveys. Kustannus Oy Duodecim. Saatavissa:

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=suo00011 [Viitattu 6.4.2013]

Marin, M. 2001. Aikuisuus ja keski-ikäisyys. Teoksessa Sankari, A. ja Jyrkämä J. lapsuudesta vanhuuteen, Iän sosiologiaa. Tampere. Vastapaino.

Nenonen, T., Leemann, L., Härkänen, T., Tyyni, U., Kaikkonen, R., Koskinen, S., Kokko, R-L., Kotiranta, P-L & Linnanmäki, E. 2011. Terveys- ja hyvinvointivaikutukset – lähtötason tilanne 2009-2010. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi Paltamon työllistämismallin arviointitutkimus 2009-2013. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 22/2011. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/e4067866-666f-40e1-a5b7-413d4095df30> [Viitattu 23.3.2012]

Nummelin, A. 2006. Kansalaistyö. Kolmannella sektorilla tehtävän työn vaikutukset työntekijöiden elämänhallintaan ja terveydentilaan. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Parpo, A. 2007. Työllistymisen esteet. Stakesin raportteja 11/2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.

Pensola, T., Järvikoski, A. & Järvisalo, J. 2006. Työttömyyden ja muiden syrjäytymisriskien yhteys työkykyyn. Teoksessa Gould, R., Ilmarinen, J., Järvisalo, J. & Koskinen, S. (toim.). Terveys 2000 – tutkimuksen tuloksia. Työkyvyn ulottuvuudet. Helsinki: Hakapaino Oy, s. 234.

Perttula, J. 2008. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, s. 115–162.

Pojjula, S. 2003. Miten selviytyä työpaikan menetyksestä. Helsinki: Kirjapaja.

Pulkkinen, L. Kokko, K. 2010. Keski-ikä elämänvaiheena. Jyväskylän psykologian laitoksen julkaisuja 352. Jyväskylä. Saatavissa:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24873/Keski-ika_elamanvaiheena.pdf. [Viitattu 30.3.2012]

Pääkkönen, H. 2012.. Työttömien ajankäyttö mukailee työssäkäyvien. Tilastokeskuksen artikkeli Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-09-24_001.html [Viitattu 27.3.2013]

Raitasalo, R. 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Sosiaali- ja terveysturvian tutkimuksia 1. Kansaneläkelaitos.

Rantala, J & Romppainen, A. 2004. Ikääntyvien työmarkkinoilla pysyminen. Eläketurvakeskuksen raportteja 35. Hakapaino Oy, Helsinki. Saatavissa:

<http://62.236.128.117/Binary.aspx?Section=42776&Item=18420>. [Viitattu 8.4.2012]

Rantamaa, P. 2001. Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Sankari, A. ja Jyrkämä J. lap-suudesta vanhuuteen, Iän sosiologiaa. Tampere. Vastapaino.

Rauhala, L. 1989. Ihmisen ykseys ja moninaisuus. Helsinki. Sairaanhoidtajien koulutussäätiö

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Gummerius Oy.

Riihinen, O. 1996. Elämänhallinta-käsitteen erittelyä ja ongelmia. Teoksessa Raitasalo R. Elämänhallintaa etsimässä. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 13. Helsinki. Kansaneläkelaitos. (16-33). [Viitattu 13.4.2012]

Roos, J. P. 1985. Elämäntapaa etsimässä. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy:

Roos, J. P. 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy:

Ruohotie, P. 1999. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Sosiaaliturvan suunta 2005–2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:1. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4072.pdf [Viitattu 21.8.2012].

Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto 2012. Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt242.pdf. [Viitattu 12.3.2012]

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2011. Työvoiman saatavuus, välityömarkkinat, Saatavissa: <http://www.tem.fi/valityomarkkinat>. [Viitattu 12.3.2012]

Vahtera, J & Uutela, A. 1994. Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki terveysresursseina, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim

Väyliä työhön 2006. Tupo 2 -työryhmän mietintö. Työhallinnon julkaisu 361/2006. 2006. Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj361.pdf. [Viitattu 14.3.2012].

Haastatteluteemat

1) Taustatiedot

- a) ikä
- b) sukupuoli
- c) mitä teit ennen työllistymisjaksoa

2) Terveystila

- a) fyysinen terveys
- b) fyysinen kunto

3) Elintavat

- a) alkoholin käyttö
- b) tupakointi
- c) ravitsemus
- d) vapaa-aika ja harrastaneisuus
- e) itsestä huolehtiminen, siisteys
- f) päivärytmi

4) Sosiaaliset suhteet

- a) suhteet ystäviin ja sukulaisiin
- b) osallistuvuus esim. harrastuksiin
- c) suhtautuminen työkavereihin
- d) suhtautuminen asiakkaisiin
- e) erilaisuuden hyväksyminen
- f) tiimi / parityöskentely

5) Itsetunto / usko omaan kykyihin

- a) onnistumisen kokemukset
- b) palaute työllistymisjaksolla
- c) hankalat / vaikeat tilanteet
- d) positiiviset asiat työllistymisjaksolla

6) Työelämävalmiudet

- a) opitut taidot työllistymisjaksolla
- b) työkokemus Korttelikodilla
- c) Korttelikodin säännöt (työajat, tauot, päihteet jne.)
- d) missä asioissa olet hyvä?
- e) kehittymistarve
- f) tulevaisuudensuunnitelmat
- g) asenteen/mielipiteen /käytöksen muutos työllistymisjakson aikana

Tutkimusongelmat ja tutkittavat alueet	Teoreettinen tarkastelu	Teema-alueen numero
Miten tukityöllistetty kokee oman terveydentilansa?	Terveydentilan yhteys työttömyyteen s. 14	2a, 2 b,
Millaiset ovat työllistetyn elämäntavat?	Elämäntapojen ja vapaa-ajan vieton yhteys työttömyyteen s.16	2b, 3a, 3b, 3c, 3d, 3f
Millaiset ovat tukityöllistetyn sosiaaliset suhteet?	Sosiaaliset suhteet s. 17	4a, 4b, 4c, 4d, 4f
Miten tukityöllistetty kokee oman itsetuntonsa ?	Itsetunto s. 17	5a, 5b, 5c, 5d, 6d, 6g
Miten työelämänvalmiudet ovat muuttuneet tukityöllistämiskauden aikana?	Työelämävalmiudet s. 20	6a, 6b, 6c, 6d, 6e, 6f, 6g

Hei!

Olemme kaksi sairaanhoitajaksi opiskelevaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, Outi ja Maarit. Teemme opinnäytetyötä Korttelikodille. **Haastattelujen** avulla on tarkoitus saada selville sekä hyviä että kehitettäviä asioita Korttelikotien toiminnasta. Opinnäytetyömme aiheena on: " Pitkäaikaistyöttömän kokemukset elämäntilanteestaan tukityöllistymisen aikana". Kotkan korttelikoti ry on myöntänyt meille tutkimusluvan. Haluaisimme Sinun kertovan meille, miten työllistymisjakso on vaikuttanut elämääsi ja työelämätaitoihisi.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Mielenpitesi on meille tärkeä, koska sinulla on omakohtaista kokemusta Korttelikodin toiminnasta. Voit omilla mielipiteilläsi vaikuttaa Korttelikodin tulevaan kehitykseen.

Kaikki tiedot jotka haastatteluissa saamme, ovat salassa pidettäviä. Niitä ei saa kuulla eikä lukea kukaan muu kuin tutkija itse. Kirjoitettu ja nauhoitettu tieto hävitetään asianmukaisesti.

***Haastateltavan nimi pysyy salassa, se ei siis tule tutkimuksessa julki.**

***Kaikki haastatteluaineisto on salaista, sitä ei saa tietää kukaan Korttelikodin toinen työntekijä eikä esimies.**

Olisimme kovin kiitollisia, mikäli sinulta löytyisi aikaa ja halua tulla haastateltavaksi. Maarit haastattelee alle 50 - vuotiaita ja Outi yli 50 - vuotiaita.

Jos kiinnostuit ajatuksesta, ilmoita asiasta vastaavalle ohjaajalle tai

Maaritille

maarit.takala@student.kyamk.fi

Outille

outi.repo@student.kyamk.fi

KIITOS!

TUTKIMUSTAULUKKO

Tekijät, vuosi, nimi	Tavoitteet	Otanta	Keskeiset tulokset
Aho, S. Virjo, I. 2002. Ikääntyvien työllisyys 1990-luvulla, Rekisteritutkimus yli 50-vuotiaiden erityisongelmista työmarkkinoilla. Työministeriö.	Kuvata ikääntyvien työllisyyden kehitystä 1990-luvulla, ikääntyvien toimeentuloa ja sitä miten ikääntyvien työmarkkinatilanne poikkeaa nuoremmista sekä säädöksissä tapahtuneiden muutoksien vaikutuksia	5 % väestötökset vuosilta 1990 ja 1994 sekä 8,6 % väestöotos vuodelta 1997 Rekisteritutkimus	Yli 55 vuotta täyttäneiden työttömyys on muuta väestöä korkeammalla tasolla Työttömien työllisyyslodennäköisyys laskee iän myötä. Ikääntyvien toimeentulo-ongelmat ovat lisääntyneet.
Alve- Tamminen, E. 2008. Sisällä vai syrjässä työelämässä? Erityiskoulussa oppivelvollisuutensa mukautetun opetus-suunnitelman mukaan suorittaneiden nuorten sijoittuminen työelämään ja oman elämän hallinta. Lisensiaatin tutkimus. Tampereen yliopisto	Selvittää EMU-koulusta päättötodistuksen saaneiden nuorten sijoittumista työelämään ja oman elämän hallintaa. Lisäksi haluttiin selvittää ko. nuorten tyytyväisyyttä nykyiseen elämäänsä.	61 erityiskoulun oppilasta, jotka olivat saaneet päättötodistuksen vuosina 1997 – 2001. Kyselyyn vastasi 24 oppilasta. Kyselytutkimus ja teemahaastattelu.	24 kyselyyn vastannutta luokiteltiin elämäntilanteen ja –hallinnan perusteella selviytyjiin (10), siirtymävaiheessa oleviin (10) ja syrjäytyneisiin (4). Selviytyjät olivat vakituudessa työsuhhteessa ja pysyivät huolehtimaan itsestään sekä olivat elämään tyytyväisiä. Siirtymävaiheessa olevat kohdanneet vaikeuksia koulutuksessa ja työelämään kiinnittymisessä, mutta olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä elämäänsä. Syrjäytyneille oli keskeistä keskeytynyt koulutus, eläminen tuki-en varassa sekä heidän elämäntilanteensa oli haparoivaa. Työelämään sijoittumista oli auttanut toisen asteen koulutus.
Haavisto, I. 2010. Työelämän kulttuurivallankumous. EVAn asenne- ja arvotutkimus 2010. Taloustieto Oy	Selvittää mitä työ merkitsee nykysuomalaisille, Millaisia odotuksia ja toiveita työhön ja työelämään kohdistetaan? Miten suomalaiset hahmottavat työn ja muun elämän välisen rajan? Millä tavoin työhön liittyvät arvostukset ovat muuttumassa? Raportti kuvaa suomalaisen arvojen ja asenteiden muutoksia talouskriisin aikana	kyselytutkimus, johon vastasi 3172 suomalaista.	Suomalaiset eivät ole valmiita tekemään nykyistä enemmän töitä. Vapaa-aikaa toivotaan lisää. Vapaa-ajan arvostus on suurta nuoremmilla ikäryhmillä, joille työ myös merkitsee kaikilla tavoilla mitattuna vähemmän kuin vanhemmalle väestöosalle. Työ merkitsee suomalaisille ennen muuta toimeentuloa, sosiaalisia suhteita sekä oman identiteetin ja osaa-mispääoman rakentamista. Työsuhteen vakinaisuus ja varmuus ovat kuitenkin tärkeämpiä kuin suuri palkka, korkea status tai urakehitysmahdollisuudet. Perinteiset käsitykset työnteon suuresta itseisarvosta tai työnteosta jokaisen velvollisuutena vetoavat nykysuomalaisiin vähemmän.

Heponiemi, T. Wahlström, M. Elovainio, M. Sinervo, T. Aalto, A. Keskimäki, I. 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Työ ja yrittäjyys.	Katsauksen tarkoitus on koota ja jäsentää tutkimustietoa, joka koskee työttömyyden välisiä yhteyksiä arvioida tutkimusnäytön laatua sekä osoittaa tutkimuksen aukko-kohtia.	Raportissa on käytetty keskeisiä elektronisia tietokantoja, rajattu pääosin kosemaan vuoden 1995 jälkeen kansainvälisissä ja kansallisissa tiede-aikakauslehdissä sekä kansallisissa raporteissa julkaistuja tutkimuksia ja tutkimuskatsauksia.	Työttömät voivat huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Työttömyyden on osoitettu vaikuttavan haitallisesti sekä terveyteen että hyvinvointiin. Huono terveys ja varsinkin mielenterveysongelmat ovat yhteydessä korkeampaan työttömyysriskiin ja pidempään työttömyyden keston. Terveemmät siis työllistyvät nopeammin ja heikomman terveyden omaavat joutuvat todennäköisemmin työttömiksi. Työttömyydestä ja sen myötä heikkenevästä terveydestä ja työkyvystä näyttäisi siis helposti tulevan itseään vahvistava kierre. Monet tekijät ja yksilölliset ominaisuudet voivat lieventää (vahva sosiaalinen tuki, hyvä itsetunto ja hyvät selviytymiskeinot) tai pahentaa (toistuvat työttömyysjaksot, pitkäaikainen työttömyys, korkea ikä, häpeä, taloudelliset vaikeudet, alkoholin käyttö ja mielenterveysongelmat) työttömyyden terveysvaikutuksia. Tavallisesti työtömille suunnattujen interventioiden tavoitteena on ollut kehittää heidän henkilökohtaisia taitojaan, selviytymiskeinojaan tai vähentää stressiä; mielenkiinnon kohteena on vain harvoin ollut terveys. Siksi tarvitaan ehdottomasti lisää laadukkaita ja tieteelliset kriteerit täyttäviä työttömien terveysinterventio-tutkimuksia. Vajaakuntoisten työllistymisen esteitä ja keinoja työssä pysymisen tukemiseksi pitäisi tutkia enemmän ja todettuja esteitä pitäisi pyrkiä aktiivisesti purkamaan.
Hämäläinen, K. & Tuomala, J. 2006. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö.	Tutkimuksessa arvioidaan työttömyyden eri vaiheissa aloitettujen työvoimapolitiittisten toimenpiteiden pitkän aikavälin työllisyysvaikutuksia. Tarkastelun kohteena ovat ammatillinen ja valmentava työvoimakoulutus, yksityisen ja julkisen sektorin järjestämä tukityöllistäminen sekä oppisopimuskou-	Tutkimusaineistona käytetään ns. FLEED-aineistoa (Finnish Longitudinal Employer- Employee Data) Yksilötason taustatietoja sisältävä tutkimusaineisto kattaa 16–70-vuotiaat Suomessa asuvat suomalaiset vuo-	Työllisyysvaikutuksiltaan tehokkaimiksi toimenpiteiksi osoittautuvat ammatillinen työvoimakoulutus, oppisopimuskoulutus ja yksityiselle sektorille tapahtuva tukityöllistäminen. Näiden työllisyysvaikutukset pysyvät melko samanlaisina työttömyyden eri vaiheissa. Valmentavan työvoimakoulutuksen ja julkisen sektorin tukityöllistämisen työllisyysvaikutukset ovat puolestaan parempia pitkään työttöminä olleiden keskuudessa. Tulosten perusteella syrjäyttämisen sijaan tukityöllistäminen kasvattaa

	lutus.	sina 1988–2002, joita oli kaikkiaan vajaa 4 miljoonaa. Tilastokeskus on koonnut aineiston useista eri lähteistä (esimerkiksi Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto ja työministeriön työnhakijarekisteri).	tukematonta työllisyyttä pienissä yrityksissä. Ilmeisesti tukityöllistetyt eivät ainakaan täysimääräisesti syrjäytä yrityksen muuta työvoimaa
Leinonen, N. 2010. "Aikaa olis, rahaa ei". Pro gradu-tutkielma työttömyyden kokemuksista. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta.	Tutkielmassa selvitetään, millaisia kokemuksia työttömillä on työttömyydestä ja työttömänä olemisesta. Tutkielmassa työttömät tuovat esille kokemuksiansa kautta pärjäämistään työttömyysaikana sekä työttömyyteen johtaneita syitä. Keskeistä tutkielmassa ovat työttömien kokemusten esille tuonti muuttuneen ja epänormaalin elämäntilanteen näkökulmasta.	Laadullinen tutkimus. Aineisto koostuu 26 avoimesta kyselylomakkeesta, jotka on kerätty syksyn 2009 aikana.	Kokemukset työttömyydestä ovat suurimmaksi osaksi negatiivisia keskityen taloudelliseen ahdinkoon ja toimettomuuteen. Tuloksista käy myös ilmi, että kolmasosa vastaajista kokee työttömyysaikansa positiiviseksi saaden aikaa ja vapautta keskittyä omaan hyvinvointiin sekä vapaa-aikaan. Valtaosa vastaajista kokivat työttömyyden johtuneen useammin itsestä riippumattomista, ulkoisista syistä, kuten lama ja yleinen huono taloudellinen tilanne. Lisäksi tuloksissa käy ilmi, että työttömien kokemukset toisten ihmisten, ympäristön ja yhteiskunnan asenteista työttömiä kohtaan ovat negatiivisia ja leimaavia. Tuloksissa näkyi kritiikki työvoimaviranomaisia kohtaan, sillä työnhaussa eivät yhdisty mielekkään työn saaminen ja aktiivisuus.
Nenonen, T., Leemann, L., Härkänen, T., Tyyni, U., Kaikkonen, R., Koskinen, S., Kokko, R-L., Kotiranta, P-L, Linnanmäki, E. 2011. Terveys- ja hyvinvointivaikutukset – lähtötason tilanne 2009-2010. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi Paltamon työllistämismallin arviointitutkimus 2009-2013.	Raportissa tarkastellaan, millaisia lähtötason hyvinvointi- ja terveyseroja esiintyy Paltamon työttömien työnhakijoiden, Sonkajärven työttömien työnhakijoiden ja Paltamon työllisten välillä täystyöllistämishankkeen alkaessa.	Yhteensä 900 tutkittavaa 15–64-vuotiaista henkilöä, noin 300 kustakin ryhmästä. Tiedonkeruu toteutettiin tutkimuspaikkakunnilla syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana haastattelujen, terveystarkastusten sekä lomakekyselyjen avulla. Osallistumisprosentti vaihteli ryhmittäin 52	työttömien ja työllisten välillä on terveys- ja hyvinvointieroja usealla eri indikaattorilla tarkasteltuna. Paltamon työttömien terveys ja hyvinvointi on heikompi kuin Paltamon työllisillä, mutta Sonkajärven työttömät sijoittuvat usealla osa-alueella näiden kahden ryhmän välille. Paltamon työlliset kokivat terveytensä paremmaksi ja heillä oli vähemmän haittaa pitkäaikaisista sairauksistaan tai vammoistaan kuin Paltamon työttömillä. Paltamon työttömillä esiintyi enemmän lihavuutta ja suurta vyötärön ympärysmittaa kuin Paltamon

		ja 62 prosentin välillä	työllisillä. Myös selkä- ja ylävatsasairauksia, masennusta sekä univaikeuksia oli todettu Paltamon työttömillä useammin kuin Paltamon työllisillä. Psyykkisessä hyvinvoinnissa oli selviä eroja Paltamon työttömien ja työllisten välillä. Paltamon työttömien psyykinen hyvinvointi oli työllisiä heikompi kuin työllisiä. Heillä oli enemmän tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriön oireita kuin. Paltamon työttömien joukossa oli myös enemmän henkilöitä, joilla oli vaikeuksia liikkumiskyvyssä kuin Paltamon työllisten joukossa. Paltamon työttömillä esiintyi Paltamon työllisiä enemmän alkoholin liikakäyttöä. Myös päivittäinen tupakointi oli heillä yleisempää kuin työllisillä. Paltamon työttömät tunsivat itsensä useammin yksinäisiksi kuin Paltamon työlliset tai Sonkajärven työttömät. Työttömät tunsivat selvästi enemmän epäluottamusta toisia ihmisiä kohtaan ja kokivat elämänlaatunsa heikommaksi kuin työllisten ryhmä.
Nummelin, A. 2006. Kansalaistyö. Kolmannella sektorilla tehtävän työn vaikutukset työntekijöiden elämänhallintaan ja terveydentilaan. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalivälityksen tutkimuskeskus.	Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää minikälaisia vaikutuksia kansalaistyöllä on ollut sen tekijöihin ja miten kansalaistyöntekijät ovat kokeet kansalaistyönsä.	Aineisto on kerätty syys – marraskuussa 2005 Haastattelututkimus, johon on haastateltu 257 kansalaistyöntekijää kolmannen sektorin työpajoista.	Kolmannella sektorilla työssä olevien koettu terveydentila, perhe-elämän kehitys ja tulevaisuuden näköalat olivat selvästi parempia kuin heidän, jotka eivät enää olleet kansalaistyössä. Kansalaistyössä olevien koettu elämän mielekkyys ja taloudellinen tilanne oli paremmalla mallilla kuin kansalaistyöstä pois joutuneiden. Kansalaistyöjaksonsa päättäneet arvostivat työn pysyvyyttä enemmän kuin he jotka olivat parhaillaan kansalaistyössä. Kansalaistyötä tekevien elämän mielekkyyden kehittyminen ja terveydentilan koettu paraneminen johtuu siitä, että he kokevat tekevänsä mielekästä, tärkeää työtä. Harrastaneisuuteen vaikutti enemmän se, että työllistynyt henkilö kokee tulevaisuuden paremmaksi ja tekemänsä työnsä tärkeäksi ja että hän on oppinut uusia asioita kuin työllistyminen sinänsä.